

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ν. ΣΙΑΤΟΥ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

Ἑωρίδραςι τῆς Ἀεροπορίας

ἐπὶ τοῦ

Ἀστικοῦ Δικαίου

Πρωτότυπος ἀνακοίνωσις
γενομένη ἐν τῷ Δικηγορικῷ Συλλόγῳ Ἀθηνῶν
τῇ 14 Μαρτίου 1916

Δημιουργία τοῦ «Δικαίου τοῦ αέρος». — Ἄηρ καὶ κενὸν διάστημα ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως. — Νομικὴ σχέσις κενοῦ διαστήματος καὶ ἐδάφους. — Βλάβη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους δι' ἀεροπλοίου. — Προστατευτικὴ διαδικασία ἐνώπιον τῶν Δικαστηρίων *Judicium Plenarium*, *Judicium Petitorium*, *Judicium Summarissimum*. — Βλάβη ἀπὸ ἀεροπλοίου. — Κτήσεις δουλειῶν δι' ἀεροπλοίου. — Κάρπωσις κενοῦ διαστήματος, ἥτοι θήρα δι' ἀεροπλοίου. — Ἀεροπλοία καὶ Δίκαιον εἰς τὸ μέλλον.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ
ΑΘΗΝΩΝ

N

3960

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΠΟΙΣ Η. Α. ΠΕΤΡΑΚΟΥ

1916

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

51

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Ν. ΣΙΑΤΟΥ

ΔΙΚΗΓΟΡΟΥ

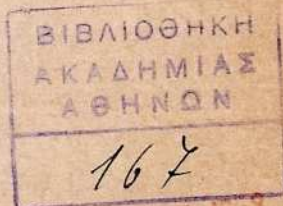
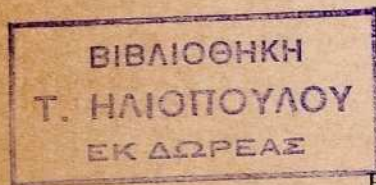
Εωίδρασις τῆς Ἀεροπορίας

ἐπὶ τοῦ

Ἀσπικοῦ Δικαίου

Πρωτότυπος ἀνακοίνωσις
γενομένη ἐν τῷ Δικηγορικῷ Συλλόγῳ Ἀθηνῶν
τῇ 14 Μαρτίου 1916

Δημιουργία τοῦ «Δικαίου τοῦ ἀέρος». — Ἄηρ καὶ κενὸν διάστημα ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως. — Νομικὴ σχέσις κενοῦ διαστήματος καὶ ἐδάφους. — Βλάβη ἐπὶ τοῦ ἐδάφους δι' ἀεροπλοίου. — Προστατευτικὴ διαδικασία ἐνώπιον τῶν Δικαστηρίων *Judicium Plenarium, Judicium Petitorium, Judicium Summarissimum*. — Βλάβη ἀπὸ ἀεροπλοίου. — Κτήσεις δουλειῶν δι' ἀεροπλοίου. — Κάρπωσις κενοῦ διαστήματος, ἥτοι θήρα δι' ἀεροπλοίου. — Ἀεροπορία καὶ Δίκαιον εἰς τὸ μέλλον.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ Π. Α. ΠΕΤΡΑΚΟΥ

1916

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΗΣ ΑΕΡΟΠΛΟΪΑΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΑΣΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

I

Δημιουργία τοῦ «Δικαίου τοῦ ἀέρος».

Ἡ πτῆσις τοῦ Ἰκάρου ὑπῆρξε μῦθος καὶ ὡς μῦθος δὲν ἔδωκε λαβὴν εἰς τοὺς μετὰ τὸν Ἰκαρον μεγάλους τῆς Ἐπιστήμης νομοδιδασκάλους, ὡς ἀσχοληθῶσιν ἐπὶ πολὺ μὲ τὸν ἀέρα καὶ τὸ κενὸν ἄνωθεν τοῦ ἐδάφους διάστημα. Εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοῦ Οὐλπιανοῦ καὶ τοῦ Παύλου ἡ ἀνθρωπότης δὲν ἐνδιητᾶτο εἰς τοὺς αἰθέρας, ὁ ἀὴρ ἐθεωρεῖτο ἐνδιαίτημα μόνον τῶν πτηνῶν καὶ αἱ θεωρίαι τοῦ μεγάλου Φλαμμαριωνος ἦσαν ἄγνωστοι.—Οἱ αἰῶνες ἔκτοτε διεδέχθησαν ἀλλήλους· οἱ μεγάλοι ἐν Πανδέκταις διδάσκαλοι κοιμῶνται ἤδη τὸν αἰῶνιον τῆς ἀθανασίας ὕπνον, ἐνῶ τὸ ὑπεράνω τοῦ τάφου αὐτῶν κενὸν διάστημα, τὸ ὁποῖον μᾶς ἐδίδαξαν ἐνδεικτικῶς ὡς ἀποκλειστικῶς ἀνῆκον εἰς τὸν τάφον των διὰ τῆς διατάξεως «sepulcri est non solum is locus qui humationem recipiat sed omne etiam supra id coelum», τὸ κενόν, λέγω, τοῦτο διάστημα

ταράσσεται τὴν σήμερον διασχιζόμενον ἀπὸ τὴν πετῶσαν πλὴν
τόσον ἀπαισίως ἀλληλοσφαζομένην ἀνθρωπότητα.

Ἡ φυσικὴ Ἐπιστήμη ἐδίδαξε διὰ τοῦ Φλαμμαριῶνος ὅτι ἡ
γῆ σήμερον εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ὅτι οὐρανὸς εἶναι
τὸ ἄπειρον καὶ ἀνέτρεψε τὰς περὶ οὐρανοῦ θεωρίας τῶν φυσικῶν
Ἐπιστημῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης τῶν Ῥωμαίων νομοδιδασκά-
λων, καθ' ἃς ὁ οὐρανὸς ἐθεωρεῖτο ἑτέρα δημιουργία, τὸ ἕτε-
ρον ἄκρον τῆς γῆς. Οἱ ἀδελφοὶ Μογκολφιέροι πρὸ 120 ἐτῶν
περίπου πρῶτοι ἀνέρχονται εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ θίγουν τὸν
οὐρανὸν δακτύλῳ, ἀφοῦ ὁ οὐρανὸς εἶναι τὸ ἄπειρον, καὶ ἀνα-
τρέπουν τὰ τῶν ἀδυνάτων αἰρέσεων παραδείγματα τοῦ Οὐλ-
πιανοῦ καὶ τοῦ Παύλου *si in coelum ascenderis καὶ si digito
coelum tetigeris* ⁽¹⁾, ἅπερ εἶχον ὀρίσει οἱ ἄνω νομοδιδάσκα-
λοι, ἔχοντες τὰ περὶ οὐρανοῦ δεδομένα ὑπὸ τῶν φυσικοδιδασ-
κάλων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ⁽²⁾. Καὶ τέλος οἱ μεταγενέστεροι
τῶν Μογκολφιέρων, σήμερον θρῶντες, Henri Farman, Mau-
rice Farman, Bleriot, Zeppelin, Foquer, Moran, Taube καὶ
ἄλλοι, πραγματοποιοῦντες πληρέστερον τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ
Δαιδάλου, μεταβάλλουσι τὸ ἄπειρον δίπουν τοῦ Πλάτωνος εἰς
πτηνὸν καὶ τὸ ἐξαποστέλλουσι κατὰ διαφόρους διευθύνσεις καὶ
κατ' ἀντίθετον τοῦ ἐναερίου ρεύματος φορὰν εἰς τὰ ὕψη ⁽³⁾.
Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς πλέον ταύτης ὁμοῦ μὲ τὴν ἀλλαγὴν τῶν ὅρων
τῆς φύσεως ἤρχισε νὰ γίνηται ἐκ παραλλήλου καταφανὴς καὶ ἡ
ἐπίδρασις τῆς ἀεροπλοΐας ἐπὶ τοῦ Δικαίου καὶ ἡ κωδικοποίη-

(1) D. (45. 1) L. 7, 8.

(2) Ν. Δημητρακοπούλου «Νομικαὶ ἐνασχολήσεις» σελ. 192, τόμ. Β'.

(3) Πρὸ τινων ἐτῶν ἡ ἐνασχόλησις διὰ τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ πηδαλίου τῶν ἀερο-
στάτων ἐθεωρεῖτο διανοητικὴ ἀνισορροπία. Ἀποστολίδου «Ψυχώσεις» σελ. 352.

σις εἰς τὰ διάφορα ἔθνη νέου κλάδου τῆς νομικῆς Ἐπιστήμης τοῦ «**Δικαίου τοῦ ἀέρος**». Ἄν ὅμως ἤρχισε πρὸ τῆς πανευρωπαϊκῆς συρράξεως εἰς ἄλλα ἔθνη ἢ μελέτη τοῦ ἀναφανέντος εἰς τὸν ὀρίζοντα νέου τούτου Δικαίου καὶ ἰδίως ἐν Ἰταλίᾳ, ἔνθα ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Παδοῦης Ἑρρῖκος Catellani δι' ὀλοκλήρου συγγράμματος ὑπὸ τὸν τίτλον *il «Diritto Aereo»* ἐπραγματεύθη τὸ δίκαιον τοῦ ἀέρος ἰδίως **ἀπὸ διεθνoῦς καὶ δημοσίας ἀπόψεως**, ἐν Ἑλλάδι, πλὴν τοῦ νόμου 257 τῆς 20 Ἀπριλίου 1914 περὶ διαιρέσεως τοῦ ἐξ αεροπλοίων Ἑλληνικοῦ στόλου εἰς σμήνη καὶ μοίρας καὶ τοῦ ἐκτελεστικοῦ Β. Δ. ἀπὸ 30 Νοεμβρίου 1912, οὐδεμία ἄλλη νομοθετικὴ ἐργασία μέχρι τοῦδε ἐγένετο λόγῳ τῆς πρὸ πενταετίας μόλις ἐν αὐτῇ ἐμφανίσεως τοῦ πτερωτοῦ δημιουργοῦ τοῦ νέου τούτου Δικαίου.

Τὸ ἔργον μου ὡς ἐκ τούτου εὐρέθη πρὸ πολλῶν δυσχερειῶν διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἀποφασισθέντος ἐναερίου ἐπιστημονικοῦ μου πλοῦ, τὰς δυσχερείας δὲ ταύτας κατέστησεν ἔτι μεγαλειτέρας καὶ ἡ ἀδυναμία τῶν ἐν Ἀθήναις δημοσίων Βιβλιοθηκῶν εἰς τὴν πρὸς με παροχὴν τῶν ἀπαιτουμένων εἰδικῶς εἰς τὸ θέμα μου ξένων ἐφοδίων, πλὴν τῆς ἐν αὐταῖς ὑπαρχούσης ἀρχαίας ῥωμαϊκῆς πυξίδος.

II

Ἄηρ καὶ κενὸν διάστημα ἀπὸ νομικῆς ἀπόψεως. — Νομικὴ σχέσις κενοῦ διαστήματος καὶ ἐδάφους.

Ἀφίνων κατὰ μέρος τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τεχνικοῦ μέρους τοῦ αεροπλοίου μου ὡς μὴ προσήκουσαν εἰς ἐμὲ ἀπογειοῦμαι

κατὰ τὰς ἀνιαρὰς ταύτας ἡμέρας τοῦ δικαιοστασίου⁽¹⁾, διὰ νὰ γνωρίσω ἐξ ὕψους τὸ ῥεῦμα τοῦ ἀέρος, ὅπερ μοὶ ἐδίδαξαν κοινὸν τοῖς πᾶσιν οἱ ἐν Πανδέκταις διδάσκαλοι, νὰ διακρίνω τὸ κενὸν διάστημα ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ, νὰ παρατηρήσω τὴν ταραχὴν τῆς ἐμψύχου ἐπὶ τῆς γῆς κινητῆς ὕλης ἐκ τῆς ἐναερίου διαβάσεώς μου, νὰ ἐξετάσω τὴν βλάβην ἣν προξενεῖ ἐπὶ τῆς ἐμψύχου καὶ ἀψύχου ξένης ιδιοκτησίας ἡ ὑπεράνω αὐτῆς πτῆσις μου, νὰ εἰσέλθω εἰς αὐτὸ τὸ βασίλειον τοῦ Αἰόλου καὶ αἰχμαλωτίσω τοὺς περρωτοὺς ἀηττήτους εἰς μεγάλα ὕψη κατοίκους αὐτοῦ, καὶ ἀφοῦ κατακτήσω τὰ ἀκαλλιέργητα μέχρι τοῦδε ἐδάφη τοῦ θεοῦ τούτου τῶν ἀνέμων νὰ τὰ προσφέρω ὡς δουλεύοντα κτήματα εἰς τὸν ἐπὶ τῆς γῆς δεσπόζοντα ἱερὸν ναὸν τῆς Θέμιδος, χωρὶς νὰ θίξω τὰς διεθνεῖς σχέσεις αὐτῆς, τὰς ὁποίας κατήγγησαν τὴν σήμερον οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς.

Ἀπογειοῦμαι, λέγω, ἔχων ὡς μόνην κυρίαν πυξίδα τὴν ἐν ταῖς πηγαῖς μεγάλῃν διάνοιαν τῶν Ῥωμαίων νομοδιδασκάλων, ἥτις μοὶ δεικνύει ὅτι ὁ ἀήρ, ὃν πλέω σήμερον, εἶναι κοινὸν τοῖς πᾶσι πρᾶγμα, ὡς ἡ θάλασσα, ὁ αἰγιαλὸς καὶ τὸ ῥέον ὕδωρ⁽²⁾.

Ἄν δὲ παρῆλθον εἴκοσι καὶ πέντε περίπου αἰῶνες ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ἄνω νομοδιδασκάλων τὸ ῥεῦμα τοῦ ἀέρος δὲν μετήλλαξε τὴν νομικὴν αὐτοῦ χροιὰν καὶ ἐξακολουθεῖ ἀκόμη ὡς *res extra commercium* ἐν τῇ νομικῇ Ἐπιστήμῃ⁽³⁾ μετακινούμενον καὶ ἀνανεούμενον εἰς τὸ ἄνω τοῦ ἐδάφους διάστημα,

(1) Ἡ ἀνακοίνωσις ἐγένετο ὑφισταμένου δικαιοστασίου.

(2) D. (I. 8) L. 2 et quidem naturali jure omnium communia sunt illa: aer, aqua profluens et mare et per hoc litora maris.

(3) D. (18. 1) L. 6.

καὶ χρησιμοποιούμενον οὐ μόνον διὰ τὴν ὑπαρξιν τοῦ πρα-
σίνου ἐπενδύτου τῆς γῆς, τὴν ζωὴν τῆς ἐμφύχου ὕλης καὶ
τὴν μεταφορὰν τῆς τελευταίας αὐτῆς εἰς τὰ ὕψη, ἀλλὰ καὶ
διὰ τὴν μεταβίβασιν τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας μέσῳ τῶν Ἑρ-
τσίων κυμάτων τοῦ Marconi εἰς τὰς πλέον ἀπομεμακρυσμένας
ἀποστάσεις.

Ἐὰν ὁ ἀήρ δὲν ἦτο πάγκοινον πρᾶγμα, ἀλλ' ὁ ὑπεράνω
ἐκάστοτε τοῦ ἐδάφους ἀήρ ἀνῆκεν εἰς τὸν κύριον τοῦ ἐδάφους,
δεδομένου ὅτι ἡ ἐπιστήμη τῆς Θέμιδος εἰς τὸ ἀλληλένδεται
τῶν θεωρημάτων καὶ ἀξιωματῶν της δὲν διαφέρει τῆς ἐπιστή-
μης τοῦ Ἀρχιμήδους, θὰ κατελήγομεν οὕτως ὥστε τὴν ἀμμο-
νίαν, τὸ νιτρικὸν ὀξύ καὶ τὰς λοιπὰς ἀζωτούχους ὕλας, αἵτινες
κατασκευάζονται ἐκ τοῦ ἐν τῷ ἀέρι ὑπάρχοντος ἀζώτου, νὰ
ἐπετρέπετο νὰ διεκδικήσῃ ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ ἐδάφους εἰς ὃν
θ' ἀνῆκεν ὁ ἀήρ, ἀπὸ τὸν γένον κύριον τῶν ἀζωτούχων ὑλῶν,
ὅστις ἐγένετο τοιοῦτος διὰ τῆς specificatio. Ἄν δὲ ὁ ἀήρ νο-
μικῶς εἶναι κοινὸν πρᾶγμα τοῖς πᾶσι, δὲν ἔπεται ὅτι δύναται
τις νὰ ἐμποδίσῃ τὸ ρεῦμα τοῦ ἀέρος οὕτω πως ὥστε νὰ βλά-
πτηται ὁ γείτων του, ὡς ἐδίδαξαν ὁ Σόλων καὶ ὁ Γάϊος⁽¹⁾.
Πλὴν τοῦ ἀέρος ὅμως ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ὑπάρ-
χει καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀέρος καταλαμβανόμενον κενὸν διάστημα
(spatium) καὶ ἐρωτᾶται τί εἶναι ὑπὸ νομικὴν ἔποψιν τοῦτο.

Ὁ Ῥωμαῖος Βενουλέϊος μᾶς δίδει τὴν πρώτην ἀπάντησιν
ἐν Πανδέκταις (43-24) L. 22 § 4· *«εἰς τὸν τάφον ἀνήκει οὐ
μόνον ὁ τόπος ἐν ᾧ γίνεται ὁ ἐνταφιασμός, ἀλλὰ καὶ πᾶς
ὁ ὑπεράνω αὐτοῦ ἀήρ»* ἤτοι ὅτι τὸ ἄνω τοῦ ἐδάφους κενὸν

(1) D. (10. 2) L. 13.

διάστημα εἶναι παρακολούθημα τοῦ κάτωθι ἐδάφους, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι διὰ τῆς λέξεως **τάφος** ἐννοεῖται τὸ ἔδαφος, διὰ τῆς λέξεως δὲ **ἀήρ** τὸ κενὸν ἄνω διάστημα, ὡς δέχονται καὶ πάντες οἱ ἐρμηνευταὶ τοῦ ἄνω χωρίου τῶν Πανδεκτῶν⁽¹⁾.

Τῇ ῥωμαϊκῇ ταύτῃ διατάξει ἐπόμεναι ἐπακριβῶς καὶ αἱ νεώτεραι νομοθεσίαι τῶν ἐθνῶν ἐθέσπισαν διὰ τοῦ ἄρθρ. 552 τοῦ Γαλλ. Κώδικος, τῶν ἄρθρων 440 καὶ 447 τοῦ Ἰταλικοῦ Κώδικος, τοῦ ἄρθρου 297 τοῦ Αὐστριακοῦ Κώδικος, τοῦ ἄρθρου 135 τοῦ ἀστικοῦ Κώδικος τῆς Ζυρίχης, τοῦ ἄρθρου 185 τοῦ Ἑλβετικοῦ Κώδ. τοῦ καντονίου Grison τοῦ 1863, ἃς ἠκολούθησε καὶ ἡ νομολογία τῶν Γαλλικῶν Δικαστηρίων Ἐφετείου Douai τῆς 11 Φεβρουαρίου 1880 καὶ τοῦ Γαλλικοῦ Πρωτοδικείου Amiens τῆς 19 Φεβρουαρίου 1896, ἐθέσπισαν, λέγω, ὅτι τὸ ἄνω τοῦ ἐδάφους κενὸν διάστημα ἀπροσδιορίστως ἀνήκει εἰς τὸν κύριον τοῦ κάτω ἐδάφους· ἀλλὰ πλὴν αὐτῶν καὶ οἱ νεαρώτεροι Κώδικες τῆς Γερμανίας καὶ Ἑλβετίας, κάπως περιορίζοντες τὴν κυριότητα τοῦ ὑπεράνω κενοῦ διαστήματος, ἐθέσπισαν διὰ μὲν τοῦ ἄρθρου 906 ὁ Γερμανικὸς Κώδιξ ὅτι «τὸ δικαίωμα τῆς κυριότητος ἀκινήτου ἐκτείνεται ἐπὶ τοῦ ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας διαστήματος καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπὸ ταύτην γηγενικοῦ ὄγκου· ὁ ἰδιοκτήτης ὅμως δὲν δύναται ν' ἀπαγορεύσῃ ἐνεργείας ἐπιχειρουμένας εἰς τοσαῦτα ὕψη καὶ βάθη ἐφ' ὅσον οὐδὲν συμφέρον ἔχει πρὸς παρεμπόδισιν αὐτῶν»· διὰ δὲ τοῦ ἄρθρ. 667 ὁ Ἑλβετικὸς Κώδιξ θετικώτερον ὅτι «ἡ κυριότης τοῦ ἐδάφους ἐκτείνεται ἄνω ἐν τῷ διαστήματι καὶ κάτω ἐντὸς

(1) Οἰκονομ. Γεν. Αρ. § 26 σημ. 11. Κρασσᾶ Γεν. Δ. § 126. Μομφερράτου Γεν. ἀρ. § 96. Καλλιγᾶ Ἑμ. § 14. Dernbourg Γεν. ἀρ. § 69. Windscheid § 146 καὶ 147.

τῆς γῆς ἐφ' ὅσον ἔχει ὁ ἰδιοκτικῆς συμφέρον πρὸς ἄσκησιν αὐτῆς». Ἀλλὰ καὶ ὁ νεαρὸς Γαλλικὸς Κῶδιξ τοῦ ἀέρος, τὸ «Code de l'air», διὰ τοῦ ἀρθροῦ 1 περὶ τῆς ἐλευθέρου κυκλοφορίας ἐπὶ τοῦ ἀέρος δὲν παρέλειψε νὰ μνημονεύσῃ τὴν προστασίαν τῆς ἐνασκήσεως τῶν ἰδιωτικῶν δικαίων ἐπὶ τοῦ ἄνω κενοῦ διαστήματος. Ὁ Ἑρρῆκος Catellani ὑποστηρίζων ὅτι ἐκ κακῆς ἐρμηνείας τῶν ῥωμαϊκῶν διατάξεων προῆλθεν ἡ ἄνω περὶ ἐδάφους καὶ κενοῦ νεωτέρα θεσμοθεσία τῶν ἐθνῶν ἀντιτάσσει ὅτι τὴν σήμερον κατ' οὐσίαν δὲν ὑπάρχουσι τὰ στοιχεῖα τῆς κτήσεως ἐπὶ τοῦ ἄνω τοῦ ἐδάφους κενοῦ διαστήματος, ἀφοῦ ἡ γῆ κινεῖται, τὸ δὲ κενὸν ἄνωθεν τοῦ ἐδάφους διάστημα μεταβάλλεται ἕνεκα τῆς ἀεναίου κινήσεως τῆς γῆς καὶ πᾶν μέρος τῆς γῆς παρουσιάζει κατὰ πᾶσαν στιγμὴν τῆς ἡμέρας τὴν σχετικὴν αὐτὴν ἐπιφάνειαν πρὸς τὸ κενὸν διάστημα, διάφορον ἐκείνης πρὸς ἣν ἀνταποκρίνεται κατὰ τὴν ἀμέσως προηγουμένην στιγμὴν.

Ἡ ἐκ τῆς θεωρίας τοῦ Κοπερνίκου ἀπορρέουσα νέα θεωρία τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Παδούης, ἣτις ἀφῆκεν ἀπαθῆ τὴν Θέμιδα, δὲν παρουσίασε σύγκρουσιν ἐπιστημῶν, διότι ἡ γῆ κινουμένη, πέριξ αὐτῆς κινεῖται καὶ πρὸς τὸ ἄπειρον μὲ καταπληκτικὴν ταχύτητα καὶ μὲ διεύθυνσιν πρὸς ὠρισμένον ἀστερισμόν, τὸ δὲ κενὸν ὅπερ ἀντιστοιχεῖ ἐκάστοτε εἰς τὸ κάτωθι ἔδαφος οὐδέποτε ἐπανερχεται πάλιν εἰς τὸ ἴδιον ἔδαφος, οὔτε εἰς ἄλλο μέρος τῆς γῆς· ἐναλλάσσει δ' ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἴσως μυριοστοῦ τοῦ δευτερολέπτου· οὐδεὶς δ' ἄλλος δύναται νὰ γίνῃ νομεὺς στιγμιαίως τοῦ ἐναλλάσσοντος ἡμῖν διαστήματος ἀπὸ τὸν κύριον τοῦ ἐδάφους πρὸς ὃν ἀντιστοιχεῖ τὸ ἐκάστοτε μετὰ ἱλιγγιώδους ταχύτητος

ἐναλλάσσον καὶ μὴ ἐπανερχόμενον ἴδιον κενόν· πλὴν τούτου τὸ κενὸν διάστημα εἶναι ἄϋλον παρακολούθημα τοῦ ἐδάφους καὶ οὐχὶ ἐνσώματον, πάντοτε ὁμοιόμορφον μηδέν· ὁ μηδὲν δὲ δίδων καὶ μηδὲν λαμβάνων ἔχει πάντοτε μηδέν.

Τὸ ἡμέτερον ἄρθρον 15 τοῦ περὶ διακρίσεως κτημάτων νόμου, ὅπερ εἶναι μετάφρασις τοῦ 538 ἄρθρου τοῦ Γαλλ. Κώδικος, ἀναγράφον ὡς δημόσια κτήματα τὰς ὁδοὺς, τὰς ἀγυῖας τὰς διατηρουμένας μὲ ἔξοδα τοῦ Δημοσίου, τοὺς δυναμένους νὰ καταστῶσι πλευστοὺς ποταμοὺς μὲ τὰς ὀχθὰς αὐτῶν, τοὺς αἰγιαλοὺς, τὰς λίμνας καὶ ὅρμους, προσθέτει καὶ τὴν φράσιν «καὶ ἐν γένει ὅλα τὰ κτήματα τῆς ἐπικρατείας, ὅσα δὲν δύνανται νὰ γίνωσιν ἰδιοκτησία ἰδιωτικὴ, θεωροῦνται ὡς κτήματα δημόσια», ἀλλὰ παρέλειψε τὴν φράσιν «ἐκ τοῦ ἐδάφους τῆς ἐπικρατείας», ὅπερ ὑπάρχει εἰς τὸ ἄρθρον 538 τοῦ Γαλλικοῦ Κώδικος· ὡς δ' ἔμεινεν ἀόριστον παρ' ἡμῖν, ἡδύνατό τις νὰ ὑποθέσῃ σήμερον, ὅτι τὸ ὑπεράνω τῶν αἰγιαλῶν, ὀχθῶν κ. λ. π. κενὸν διάστημα δύναται νὰ γίνῃ ἀντικείμενον κτήσεως ἰδιωτικῆς διὰ τοῦ ἀεροπλοίου· ἡ σκέψις δὲ θὰ ἦτο ἴσως ὀρθή, ἐὰν τὸ ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους κενὸν ἀπετέλει αὐτοτελὲς πρᾶγμα ἀνεξάρτητον τοῦ κυρίου πράγματος, τοῦ κάτω δηλονότι ἐδάφους, ὅπερ δὲν συμβαίνει, ὡς θὰ ἴδωμεν. Διὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον δὲν δύναται νὰ κάμῃ τις καὶ τὴν σκέψιν ὅτι τὸ ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους κενὸν διάστημα δύναται νὰ ὑπαχθῇ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀδεσπότην κτημάτων τοῦ ἄρθρου 16 τοῦ περὶ διακρίσεως κτημάτων ἡμετέρου νόμου.

Καὶ ταῦτα μὲν κατὰ κανόνα κατὰ τὸ ἰσχύον ἐν Ἑλλάδι Ῥωμαϊκὸν Δίκαιον· ὑπάρχουσιν ὅμως ἐν Ἑλλάδι καὶ μέρη,

ἄτινα διέπονται ὑπὸ ἰδίου Κώδικος, ὡς ἡ Ἐπάνησος, ἡ Κρήτη καὶ ἡ Σάμος. Περὶ αὐτῶν παρατηροῦμεν τὰ ἑξῆς: Ὅτι κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ἰονίου, Σαμιακοῦ καὶ Κρητικοῦ Κώδικος ἐκεῖ ἰσχύει ἡ κατὰ ὁρόφους ἰδιοκτησία καὶ γεννᾶται τὸ ζήτημα τίς ὁ κύριος τοῦ ἄνωθεν τῆς οἰκοδομῆς κενοῦ διαστήματος. Ὁ κύριος τοῦ ἐδάφους ἐφ' οὗ ἡ οἰκοδομὴ ἢ ὁ κύριος τοῦ τελευταίου ὁρόφου; Καὶ ἐὰν μὲν πρόκειται περὶ συμφωνίας μεταξὺ τοῦ κυρίου τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ὠκοδομημένου ὁρόφου οὐδὲν ἐγείρεται ζήτημα, διότι ἡ σύμβασις κανονίζει καὶ τὸν κύριον τοῦ ἄνω κενοῦ διαστήματος. Ἐὰν ὅμως οὐδὲν ἐλέχθη ἐν τῇ συμβάσει; Ῥητὴν διάταξιν δὲν εὐρίσκομεν εἰς τοὺς ἄνω Κώδικας. Ἐκ τῶν διατάξεων ὅμως τοῦ ἄρθρου 598 τοῦ Σαμιακοῦ Κώδικος καὶ τοῦ ἄρθρου 344 τοῦ νεαρωτέρου Κρητικοῦ Κώδικος, καθ' ἃ ἄρθρα ἀπαιτεῖται ἡ συναίνεσις τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐδάφους ὁρόφων, ὡς πρὸς πρόκειται περὶ ἀνεγέρσεως νέου ὁρόφου, καὶ δὲν ἀναφέρεται τι ἐν τῇ πρώτῃ συμβάσει μεταξὺ τοῦ κυρίου τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ πρώτου ὁρόφου, συνάγομεν ὅτι ὑπάρχει συνιδιοκτησία τοῦ ἄνωθεν τῶν ὁρόφων κενοῦ διαστήματος μεταξὺ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ἰδιοκτητῶν τῶν ὁρόφων.

Ὁ Ἰόνιος Κώδιξ δὲν ἀναφέρει τὴν ἄνω περίπτωσιν, ἀλλὰ ἡ αὐτὴ ὡς ἄνω ἐρμηνεῖα δέον νὰ δοθῇ καὶ διὰ τὴν Ἐπάνησον, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ Ἰόνιος Κώδιξ εἶναι μεταφράσις τοῦ Γαλλικοῦ Κώδικος, κατὰ δὲ τοὺς Γάλλους ἐρμηνευτὰς αὐτοῦ⁽¹⁾ τὸ αὐτὸ ἰσχύει ἐν Γαλλίᾳ διὰ τὴν σχέσιν

(1) Demolombe § 437 Τόμος II.

ἐδάφους καὶ κενοῦ διαστήματος, πρὸς ἀποφυγὴν δὲ ἐρμηνείας οἱ νεώτεροι κώδικες Σαμιακὸς καὶ Κρητικὸς περιέλαβον τὰς ἀνωτέρω ἰδίας διατάξεις διὰ τῶν μνησθέντων ἄρθρων.

Μετὰ τὰ ἄνω ἃς ἐξετάσωμεν κατὰ τὸ ἰσχύον παρ' ἡμῖν Δίκαιον (μὴ ἀπομακρυνόμενοι τοῦ Ῥωμαϊκοῦ Δικαίου) ποία ἡ σχέσις μεταξὺ τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ κενοῦ ἐν τῇ ἀτμοσφαίρᾳ διαστήματος, καθόσον ἡ ἐξέτασις αὕτη εἶναι ἀναγκαία εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ κυρίου ἐδάφους καὶ ἀεροπόρου.

Τὴν ὀρθὴν λύσιν τῆς κατατάξεως μᾶς δίδει ἡ διάταξις D. (43.24) L. 22 § 4. «*ἐὰν δέ τις ἐξώστην ἢ ὑδρορρόην ἐποίησεν ἐπὶ τάφου ἢ καὶ αὐτὸ τὸ μνημεῖον δὲν ἐγγίξῃ ὀρθῶς, ἐγείρεται ἀγωγὴ δι' ὅ,τι ἐπὶ τοῦ τάφου βία ἢ λάθρᾳ ἐγένετο, καθόσον εἰς τὸν τάφον ἀνήκει ὅχι μόνον ὁ τόπος, ἐν ᾧ ἐγένετο ὁ ἐνταφιασμός, ἀλλὰ καὶ πᾶς ὁ ὑπεράνω αὐτοῦ ἀήρ*». Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης σαφῶς δεικνύται ὅτι ἐπὶ τοῦ κάτωθι τάφου, ἥτοι τοῦ ἐδάφους, ἀποκτᾶται δικαίωμα καὶ ὅχι ἐπὶ τοῦ κενοῦ, καὶ ὅτι τὸ κενὸν διάστημα εἶναι συστατικὸν τοῦ ἐδάφους (*accessio*), διότι, καίτοι ὁ ἐξώστης ἐπὶ τοῦ κενοῦ ἐγένετο, ἡ ἀγωγὴ ἐγείρεται ὡς νὰ ἐγένετο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὡς λέγει ἡ ἀνωτέρω διάταξις. Ἐὰν δὲ ἦτο παράρτημα (*pertinentia*), ἡ ἄνω ἀπάντησις θὰ ἦτο διάφορος, διότι ὁ ἔχων ἐξώστην ἄνωθεν τοῦ ἐδάφους θ' ἀπέκτα νομὴν μόνον ἐπὶ τοῦ κενοῦ ⁽¹⁾.

Ὁ περὶ διακρίσεως κτημάτων νόμος τῆς 21 Ἰουνίου τοῦ 1837, διακρίνων τὰ παρακολουθήματα εἰς προσανξήματα καὶ παραρτήματα, δὲν ὀνομάζει εἰς τὰς ἐνδεικτικὰς διατάξεις τού-

(1) Κρασσῶ Γεν. Δ. § 117.

του καὶ τὸ προσαύξημα τοῦ ἐδάφους κενὸν διάστημα, διότι οὐδὲν φυσικὸν προσαύξημα εἰς τὰς τόσας ἀπαριθμήσεις του ἔχει, διὰ τὴν μὴ ἀπαρίθμησιν δ' αὐτῶν τῶν φυσικῶν προσαυξημάτων πολλὴ δικαίως τυγχάνει τῆς δριμείας καταφορᾶς καὶ τοῦ ἐκ τῶν ἡμετέρων Κρασσᾶ. Καίτοι ὅμως δὲν μνημονεύει, ὡς ἐλέχθη, τὸ κενὸν διάστημα ὁ περὶ διακρίσεως κτημάτων νόμος, μᾶς ὑποδεικνύει ὅμως τὸ κενὸν ὡς προσαύξημα ἢ συστατικὸν τοῦ ἐδάφους διὰ τοῦ ὀρισμοῦ του, ὅτι *πᾶν ὅπερ δὲν δύναται ν' ἀποχωρισθῇ τοῦ κυρίου πράγματος εἶναι προσαύξημα*· ὅτι δὲ εἶναι παρακολούθημα τὸ κενὸν τοῦ ἐδάφους μᾶς τὸ ὥρισεν ἡ μνησθεῖσα διάταξις τῶν Πανδεκτῶν (43. 24) 22 § 4.

Ἐξ ὅλων τῶν ἄνω ἔπεται ὅτι καὶ κατὰ τὸ Δίκαιον τῶν Πανδεκτῶν καὶ κατὰ τὸν περὶ διακρίσεως κτημάτων ἡμέτερον νόμον τὸ ἄνω τοῦ ἐδάφους κενὸν διάστημα εἶναι συστατικὸν ἢ προσαύξημα τοῦ ἐδάφους εἰς ὃ ἀνήκει.

III

Βλάβη ἐπὶ τοῦ κenoῦ καὶ τοῦ ἐδάφους δι' ἀεροπλοίου.— Προστατευτικὴ διαδικασία ἐνώπιον τῶν Δικαστηρίων *Judicium Plenarium ἢ Ordonarium.*— *Judicium Petitorium.*— *Judicium Summarissimum.*

Μετὰ τὰ ἄνω ἐπαρκῶς ὑποστηρικθέντα, ὅτι τὸ κάτωθι ἔδαφος καὶ τὸ ἄνωθεν αὐτοῦ ἀντιστοιχοῦν κενὸν διάστημα ἀποτελοῦσιν ἐν ὅλον, εἰσερχόμεθα εἰς τὰ κύρια ἡμῶν θέματα καὶ ἐρωτᾶται :

Ἄν ὁ κύριος τοῦ ἐδάφους δύναται ν' ἀπαγορεύσῃ π. γ. εἰς τὸν γείτονά του ἀεροπόρον τὴν ἄνωθι τοῦ ἐδάφους του

διάβασιν καὶ εἰς μικρὰν σχετικῶς ἀπόστασιν ἄνωθεν διὰ τοῦ ἀεροπλοίου του, δεδομένου ὅτι τὸ ἀεροπλοῖον κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἀεροπλοΐας κατὰ μέσον ὅρον συνήθως ἀπογειοῦται κατόπιν πλαγίας καὶ οὐχὶ καθέτου πρὸς τὰ ἄνω πτήσεως μετὰ κίνησιν 30—150 μέτρων, εἴτα δὲ ἡρέμα φθάνει εἰς τὰ ὕψη· διὰ τίνος δὲ ἀγωγῆς δύναται ὁ κύριος τοῦ ἐδάφους ἢ τῆς οἰκοδομῆς, ἐὰν ἔχῃ ἀγωγήν, νὰ ζητήσῃ τὴν προστασίαν τῶν δικαιωμάτων του ἐπὶ τοῦ μέρους αὐτοῦ τοῦ κενοῦ, ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους, διαστήματος, ὅπερ κενὸν διάστημα ἀνήκει κατὰ τὴν μνησθεῖσαν διάταξιν τῶν Πανδεκτῶν εἰς τὸν κάτωθι κύριον τοῦ ἐδάφους ὡς συστατικὸν ἢ προσαύξημα.

Πρὸ πάσης ἀπαντήσεως προέχει τὸ ζήτημα ἂν βλάπτονται δικαιώματα τοῦ ιδιοκτῆτου τοῦ ἐδάφους καὶ κυρίου τοῦ ἄνωθεν αὐτοῦ κενοῦ διαστήματος· διότι, διὰ νὰ χωρήσῃ ἀγωγή, κατὰ τὰς στοιχειώδεις δικονομικὰς διατάξεις⁽¹⁾, πρέπει τὸ δικαίωμα νὰ εἶναι οὐ μόνον ιδιωτικὸν κεκτημένον ἀμφισβητούμενον, ἀπαιτητὸν, ἀλλὰ καὶ προσβεβλημένον, ὅτι δὲ τὸ δικαίωμά μας εἶναι ιδιωτικὸν καὶ κεκτημένον ἐπὶ τοῦ προκειμένου προκύπτει ἐκ τῆς διατάξεως D. (43.24) L. 22 § 24, ἣγουν ὅτι ἔχει ἐμπράγματον δικαίωμα κυριότητος ὁ ιδιοκτῆτης τοῦ ἐδάφους ἐπὶ τοῦ κενοῦ διαστήματος, διότι ὑπάρχουσι παρ' αὐτῷ αἱ προϋποθέσεις ἐκεῖναι δυνάμει τῶν ὁποίων δικαιοῦται νὰ ὀνομάσῃ τὸ δικαίωμά του ἐπὶ τοῦ ὑπεράνω κενοῦ διαστήματος, εἶναι δὲ καὶ ἀπαιτητὸν καὶ ἀμφισβητούμενον ὡς ἀνεξάρτητον ἀπὸ πάσης αἰρέσεως καὶ προθεσμίας καὶ παρουσιάζον ἔριδα περὶ τὸ τοιοῦτον δικαίωμα, ὅπερ δισχυρίζεται ὅτι ἔχει ὁ ιδιο-

(¹) Οἶκον. Λιβαδ. Πολ. Δ. § 65.

κτήτης τοῦ ἐδάφους· εἶναι ὁμως τὸ δικαίωμα του καὶ προσβεβλημένον ; Ὑπάρχει προσβολὴ δικαιώματος ;

Ὁ ἐκκωφαντικὸς κρότος τῆς ἑλικὸς τοῦ ἀεροπλοίου μου μὲ ἀποσπᾷ ἀπὸ τὰς περαιτέρω νομικὰς σκέψεις πρὸς λύσιν τῶν ἀποριῶν μου τούτων, ἀφοῦ ἐκ τοῦ κρότου τούτου βλέπω ἐπὶ τοῦ κάτωθι μου εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἐδάφους τοὺς βουβάλους τοῦ κτήματος νὰ κερατίζωσι παρὰ τὴν οἰκίαν τοῦ γένους αὐτῶν φύσιν, *contra naturam sui generis*, τὰς ἀγέλας τῶν βοῶν καὶ προβάτων νὰ τρέχωσι κατὰ διαφόρους διευθύνσεις παρὰ τὰς προσπαθείας τῶν ποιμένων, τὰς ἀγελάδας λακτίσμασι νὰ ἐκχέωσι τὸ ἀμελγθὲν γάλα, τὰς περιστρεφὰς τοῦ κτήματος κρότῳ τοῖς ὡσὶν ἠχηθείσας γ' ἀποβάλλωσι τὴν ἑξιν τοῦ ἐπιστρέφειν, τὰς δὲ ὄρνιθας ἐκ φόβου πρὸ τοῦ ἱπταμένου τεχνητοῦ ἱέρακος νὰ φεύγωσι μακρὰν τοῦ κτήματος καὶ νὰ προτιμῶσιν ἄγνωστον τῷ ἰδιοκτήτῃ τοῦ κτήματος τόπον φωτοκίας, τὸν δὲ ἰδιοκτήτην τοῦ κτήματος βλέπω νὰ ὑφίσταται καὶ τὴν ψυχικὴν βλάβην πλὴν τῆς ὕλικῆς ἄνω μνησθείσης τοιαύτης· ἀλλὰ πλὴν αὐτῶν διαβλέπω ὅτι καὶ ὁ μισθωτὴς τοιοῦτου κτήματος δύναται νὰ ζητήσῃ ἀποζημίωσιν παρὰ τοῦ ἰδιοκτήτου λόγῳ κεκρυμμένου ἐλαττώματος, ἔστω καὶ ἂν τὸ ἐλάττωμα τοῦτο τοῦ ἐκκωφαντικοῦ κρότου τῆς ἑλικὸς τοῦ διερχομένου ἀεροπλοίου ἐγνώσθῃ κατόπιν μετὰ τὴν σύμβασιν κατὰ τὴν διάταξιν D. (19. 2) L. 19 § 1 L. 25. 2 *Dernbourg* § 111. Ὅτι πάντες βεβαίως οἱ ἄνω ζημιωθέντες κύριος καὶ μισθωτὴς ἔχουσι τὴν ἐκ τοῦ ἀκουϊλίου νόμου ἀγωγὴν, ἀλλὰ πλὴν αὐτῆς καὶ τὴν *condictio possessionis*, διότι συντρέχουσι καὶ τὰ στοιχεῖα αὐτῆς. Ἀνεξαρτήτως ὁμως τῆς ἄνω ἐξωτερικῆς βλάβης, καὶ ἂν ἤθελεν ὑποτεθεῖ ὅτι ἡ διάβασις οὐδεμίαν βλάβην ἔφερεν,

ἐγένετο ὁμως παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ κυρίου τοῦ ἐδάφους. Π. γ. ἀερόπλοιον διερχόμενον ἄνωθεν ἀγροῦ μεταφέρει λίπασμα διὰ τὸν παρακείμενον ξένον ἀγρόν· χωρεῖ ἀγωγή κατὰ τὴν διάταξιν D. (43.25) L. 22 § 3, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι ἀγρὸς καὶ κενὸν ἀποτελοῦσιν ἓν ὅλον· «ἐὰν δὲ κόπρον διὰ τοῦ ἀγροῦ μου ἔφερεις, ἐνῶ σοὶ ἀπηγόρευσα νὰ ποιήσης τοῦτο, εἰ καὶ οὐδεμίαν μοι ἐπροξένησας ζημίαν οὐδὲ τὴν μορφὴν τοῦ ἀγροῦ μου μετέβαλες, ἐν τούτοις ἐνέχεσαι ἐκ τοῦ παραγέλματος ὅτι βία, λάθρα, λέγει ὁ Τρεβάτιος».

Ἀλλὰ πλὴν τῶν ἄνω ἀγωγῶν ὁ κύριος τοῦ ἐδάφους ἔχει κατὰ τοῦ διαβαίνοντος ἀεροπόρου καὶ τὴν ἐξῆς ὑπεράσπισιν, ἀφοῦ προσβάλλεται καὶ ἡ νομὴ τοῦ κενοῦ διαστήματος καὶ τοῦ ἐδάφους του.

1) Τὴν τοῦ *judicium plenarium* ἢ *ordonarium* πρὸς ὀριστικὴν τῆς νομῆς ἀποκατάστασιν, ὑπαγομένων ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου Πρωτοδικείου ὅπου κεῖται τὸ ἔδαφος εἰς ἣν διαδικασίαν ὑπάγεται καὶ τὸ συστατικὸν αὐτοῦ ἄνωθεν κενὸν διάστημα.

2) Τὴν διεκδίκησιν τῆς κυριότητος *judicium petitorium* ἐνώπιον τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Πρωτοδικείου. Πλὴν ὁμως αὐτῶν δύναται νὰ ἐγείρῃ ὁ ἰδιοκτήτης νομεὺς καὶ τὴν Πουβλικιανὴν ἀγωγήν, ἀφοῦ καὶ διὰ ταύτην συντρέχουσιν ἅπαντα τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς ἔγερσιν αὐτῆς στοιχεῖα, δεδομένου ὅτι ἡ νομὴ τοῦ ἐδάφους συμπεριλαμβάνει καὶ τὴν νομὴν τοῦ κενοῦ ἄνω διαστήματος κατὰ τὰ ἐν ἀρχῇ ὑποστηρικθέντα, ἀφοῦ ἔδαφος καὶ κενὸν ἀποτελοῦσιν ἐνιαῖον πρᾶγμα σωματικῶς ἠνωμένον· ἡ πραγματικὴ ἐξουσία ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ ἡ ψυχὴ δεσπόζοντος τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα τῆς νομῆς τοῦ ἐδάφους περιλαμβάνουσι καὶ τὸ ἄνωθι τοῦ ἐδάφους κενόν, ὡς ἔχον σχέσιν συστατικοῦ

τοῦ ἐδάφους καθ' ἃ ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν· δύναται δὲ ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν καὶ ἐπὶ τοῦ ὑπεράνω κενοῦ ἀκωλύτως νὰ ἐνεργήσῃ κατ' ἀρέσκειαν ὁ ἰδιοκτήτης, π.χ. εἴτε δι' ἀνεγέρσεως νέου πύργου Eiffel πρὸς κατάληψιν τοῦ κενοῦ, εἴτε ἐγκαταστάσεως ἐναερίου σιδηροδρόμου πρὸς μεταφορὰν μεταλλεύματος, εἴτε διὰ πτήσεως.

Ἀνωτέρω πραγματευθέντες περὶ τῆς διὰ τοῦ ἀεροπλοίου προσβολῆς τῆς νομῆς τοῦ νομέως κυρίου τοῦ ἐδάφους ἀνεφέραμεν περὶ τῆς διαδικασίας τοῦ *judicium plenarium* ἢ *ordinarium*, ἣτις τῷ χορηγεῖται κατὰ τοῦ βίβλ., λάθρα, νομέως ἀεροπόρου. Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν στοιχείων τῆς ὑπερασπίσεως τοῦ ἐναγομένου ἀεροπόρου παρουσιάζεται ἡ ἐνιαυσία παραγραφὴ κατὰ τῶν ἄνω παραγγελμάτων *uti possidetis* καὶ *unde vi* ἐκ τῆς ἄνω διαδικασίας κατὰ τὸ ἄρθρον 629 τῆς Πολ. Δικ. καὶ τὰς διατάξεις D. (43, 17) L. 1· καὶ ἐρωτᾶται καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἂν δύναται ν' ἀντιταχθῇ μὲ ἀσφαλὲς ἀποτέλεσμα παρὰ τοῦ ἐναγομένου ἀεροπόρου ἡ ἔνστασις τῆς τοιαύτης παραγραφῆς, ἀφοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ πτῆσις δύναται νὰ μὴ ἐπέλθῃ ἀμέσως εἰς γνῶσιν τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἄνωθι κενοῦ διαστήματος.

Ἡ εὐρεῖα διάνοια τοῦ Οὐλπιανοῦ μᾶς δίδει τὴν ἀπάντησιν ἐπὶ τοῦ ἄνω· D. (43, 24) L. 15 § 5· «Ἄλλ' ἐὰν ὁ τόπος ἐν ᾧ τὸ ἔργον ἐγένετο εἶναι τοιοῦτος ὥστε εὐκόλως νὰ μὴ εἶναι προσιτὸς ἢ ἐν ἄλλῳ τόπῳ ἀποκεχωρισμένῳ... καὶ κατόπιν ἔτους ἀρμόζει μετὰ διάγνωσιν τῶν περιστάσεων παράγγελμα περὶ τῶν γενομένων, διότι μετὰ τὴν διάγνωσιν τῶν περιστάσεων δεόν νὰ παρέχῃται ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τῆς ἐνστάσεως τοῦ ἔτους, δηλαδή, ἐὰν μεσολαβῇ

μεγάλη και εύλογος αἰτία τῆς ἀγνοίας»· ἐντεῦθεν συνάγομεν τὰ ἑξῆς :

“Οτι, ἐὰν ὁ ἀεροπόρος διέρχεται εἰς μικρὰν ἀπόστασιν ἄνωθεν τοῦ κτήματος, ὥστε νὰ καθιστᾷ εἰς τὸν ἐντὸς αὐτοῦ μένοντα ιδιοκτήτην ἢ μισθωτὴν φανερὰν καὶ γνωστήν, π. χ. διὰ τοῦ κρότου τῆς ἑλικος, τὴν διάβασίν του, ὁ δὲ ιδιοκτήτης ἢ μισθωτὴς σιωπᾷ, βεβαίως ἔχει τὴν ἔνστασιν τῆς παραγραφῆς ὁ ἀεροπόρος, ἐὰν ὅμως διέρχεται εἰς ὕψος μέγα ἀπὸ τοῦ κτήματος ὁ ἀεροπόρος, εἰς τόπον μὴ προσιτόν, ὅπως λέγει καὶ ὁ Οὐλπιανός, τότε εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ἡ ἄγνοια τῆς διαβάσεως τοῦ ἀεροπόρου ἐκ μέρους τοῦ ιδιοκτήτου ἢ μισθωτοῦ εἶναι δεδικαιολογημένη, διότι ὁ ἀεροπόρος διέρχεται clam, ἡ δὲ ἔνστασις τῆς παραγραφῆς ὑπὸ τοῦ ἀεροπόρου τυγχάνει ἀπαράδεκτος.

Μετὰ τὰ ἄνω λεχθέντα φρονοῦμεν ὅτι εἰς πᾶσαν διατάραξιν τῆς τελευταίας νομῆς διὰ τῆς διαβάσεως τοῦ ἄνωθεν τοῦ ἐδάφους κενοῦ διαστήματος δι’ ἀεροπλοίου δύναται ὁ νομεὺς τοῦ κάτωθι ἐδάφους νὰ ζητήσῃ τὴν λήψιν προσωρινῶν μέτρων, τὴν διαδικασίαν δηλονότι τοῦ *judicium summarissimum*, ἀφοῦ ἡ διατάραξις τῆς νομῆς εἰς τὸ κενὸν εἶναι ὡς νὰ ἐγένετο διατάραξις τῆς νομῆς τοῦ ὅλου ἐδάφους καὶ ἀφοῦ χωριστὴ νομή, ὡς ἐρρήθη, δὲν χωρεῖ κατὰ τὴν ἐνδεικτικὴν διάταξιν D. (41. 3) L. 23 § 2 ἐπὶ τοῦ ἄνωθεν κενοῦ διαστήματος. Ἡ διατάραξις εἰς τὸ κενὸν τῆς νομῆς ἐπιφέρει ἐνίοτε καὶ τὴν ἐξωτερίκευσιν τῆς ταιαύτης διαταράξεως καὶ ἐπὶ τοῦ κάτωθι ἐδάφους, π. χ. ἐνεκεν τοῦ ἀδυνάτου τῆς βοσκῆς λόγῳ τοῦ ἐκκωφαντικοῦ κρότου τῆς ἑλικος καὶ τῆς γενικῆς ταραχῆς τοῦ κτήματος, ὡς εἶδομεν ἄνωτέρω.

Ὁ εἰρηνοδίκης καλούμενος ὑπὸ τοῦ νομέως τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ὑπεράνω κενοῦ δύναται νὰ ἐπιληφθῇ προσωρινῶν μέτρων. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἄρθρου 490 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας δύναται μὲν νὰ ἐπιληφθῇ καὶ νὰ ἐφαρμόσῃ τὴν ἐν τῷ νόμῳ ΓΨΖ' τοῦ 1911 ἀναγραφομένην διαδικασίαν περὶ προσωρινῶν μέτρων ἐν ταῖς περὶ διακατοχαῖς δίκαις καὶ νὰ δικάσῃ περὶ τῆς τελευταίας νομῆς, εἰς ποῖον ἀνήκει αὕτη, δὲν δύναται ὅμως ν' ἀποφανθῇ περὶ τῆς δουλείας χρήσεως, θέας ἢ διαβάσεως κ.λ.π., ὡς θὰ ἴδωμεν, ἐπὶ τοῦ ἄνω κενοῦ διαστήματος τοῦ ἐδάφους, καθόσον καὶ κατὰ τὴν νομοθεσίαν μας καὶ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Γαλλικοῦ Νόμου ἐν ἄρθρῳ 5 τοῦ 1838, γενικῶς περὶ δουλειῶν ἀναγράφοντος, εὐρίσκομεν ὅτι ὁ εἰρηνοδίκης δὲν δύναται ν' ἀποφανθῇ. Ἐὰν δὲ ἤθελεν ὑποτεθεῖν ὅτι καὶ ἐνταῦθα πρόκειται περὶ ἐμποδίσσεως ἐναερίας ὁδοῦ ἄνωθεν τοῦ ἐδάφους δι' ἀεροπλοίου, κατὰ τὸ ἄρθρον 490 § 2 τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας, δὲν δικάζει ὁ εἰρηνοδίκης, διότι ὁ νόμος ἐννοεῖ ὁδοὺς τῆς κοινῆς χρήσεως, οὐχὶ δὲ καὶ τὰς ἰδιωτικῆς χρήσεως τοιαύτας ἐπὶ ἀλλοτρίου ἐδάφους, οἷον εἶναι καὶ τὸ κενὸν διάστημα τοῦ ἄνωθι ἰδιωτικοῦ ἐδάφους καὶ οὐχὶ κοινοῦ, ὁπότε ἡ παρεμπόδις προβάλλουσα τὸ δικαίωμα τῆς ἐπὶ τούτου ἰδιωτικῆς κατοχῆς σχετίζεται πρὸς ἀξίωσιν δουλείας, ἥς, ὡς ἐρρήθη, δὲν εἶναι ἀρμόδιος ὁ εἰρηνοδίκης νὰ ἐπιληφθῇ κατὰ τὰ προλεχθέντα, μόνον δὲ προσωρινὰ μέτρα δύναται νὰ διατάξῃ κατὰ τὴν § 6 τοῦ ἄρθρου 490 τῆς Πολ. Δικονομίας.

Τὰ προσωρινὰ μέτρα δύναται νὰ ζητήσῃ καὶ ὁ οἶονε νομεὺς ἀεροπόρος κατὰ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ κενοῦ διαστήματος, στηριζόμενος εἰς τὸ ὅτι ἔχων κεκτημένον δικαίωμα δουλείας νέμεται ἀνενοχλήτως ἐπὶ δεκαετίαν ἢ εἰκοσαετίαν, καὶ ὅτι ὡς

τελευταῖος τοιοῦτος νομεὺς ταράσσεται ἤδη εἰς τὴν ἐνάσκησιν τῆς νομῆς του παρὰ τοῦ μὴ νομέως ιδιοκτήτου.

Καὶ ἐνταῦθα, ἐννοεῖται, ὁ εἰρηνοδίκης δὲν θ' ἀποφανθῇ περὶ τῆς δουλείας οὔτε ἐπὶ τῆς *actio confessoria*, ἀλλὰ προσωρινῶς περὶ τοῦ εἰς τίνα ἀνήκει ἡ τελευταία νομὴ τοῦ ἐδάφους εἰς ὃ ὑπάγεται τὸ ἄνω κενόν.

Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι ὁ κύριος καὶ νομεὺς τοῦ ἐδάφους, νέμεται συγχρόνως καὶ τὸ κενὸν ὡς συστατικόν, ὡς τοιοῦτος δὲ νομεὺς ἔχει δικαίωμα νὰ ὑπερασπίσῃ τὴν ἐπ' αὐτοῦ νομὴν καὶ κυριότητα ποιούμενος χρῆσιν καὶ τῆς ιδίας του δυνάμεως, ἐὰν ἡ βοήθεια τῆς ἀρχῆς εἶναι ἀνέφικτος, καὶ ν' ἀποτρέψῃ τὴν παράνομον διάβασιν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἄνωθεν τούτου κenoῦ διαστήματος, ἐφ' ὧν κινδυνεύει νὰ ὑποστῇ περιορισμὸν τῆς κυριότητός του ⁽¹⁾. ἡ ἄμυνα δ' αὕτη ἐπιτρέπεται κατὰ τὸ ἄρθρ. 99 τοῦ Ποινικοῦ Νόμου διὰ τοὺς ἄνω λόγους ⁽²⁾.

Εἰς τὴν κλῆσιν περὶ προσωρινῶν μέτρων, ἣτις γίνεται εἰς τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν ἐπίκειται ῥῆξις, δύναται νὰ ὑποστηρίξῃ ὁ αἰτῶν νομεὺς ιδιοκτήτης κατὰ τοῦ διαβαίνοντος καὶ τὴν παρ' αὐτοῦ ἐπίθεσιν δι' ἄλλου ἀεροπλοίου πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν περιουσιακῶν του δικαιωμάτων καὶ τὴν ὡς ἐκ τούτου ἐπικειμένην ῥῆξιν ἢ καὶ τὴν ἀπειλουμένην ῥῆξιν διὰ πυροβόλου ὅπλου.

Διὰ τὸν εἰρηνοδίκην ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ τοῦ αἰτοῦντος τὰ προσωρινὰ μέτρα δὲν εἶναι ἀπαραιτήτως ἀναγκαῖος ὁ ἐπίδικος ἐναέριος τύπος, κατὰ τὸ ἄρθρον 2 τοῦ νεαροῦ νόμου περὶ προσωρινῶν μέτρων ΓΨΖ' τοῦ 1911, ἀλλὰ καὶ ὁ κάτωθι

(1) Οἰκονομίδου § 78 § 112 σημ. 11 καὶ § 114 σημ. 21. Καλλιγᾶ § 26 Τόμ. Β'.

(2) Κωστῆ Τόμ. Α' § 213 Ποιν. Ν.

ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ὁ εἰρηνοδίκης ἀποφασίζει ἐξετάζων μάρτυρας, βλέπων φωτογραφίας πτήσεως τοῦ καθ' οὗ ἡ αἵτησις ἀεροπόρου ἄνωθεν τοῦ ἐπιδίκου κτήματος ἢ κινηματογραφικὴν ταινίαν ληφθεῖσαν ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ χρησιμεύσῃ αὐτῷ πρὸς ἀσφαλῆ κρίσιν.

Ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ ἐδάφους ἀνεξαρτήτως τῆς ἄνω ὑπερασπίσεως ἔχει καὶ τὴν *actio negatoria* διατεινόμενος ὡς ἐνάγων ὅτι ἀπέναντι τῆς ἰδιοκτησίας του (τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ἄνωθεν τούτου κενοῦ διαστήματος) ἡ περαιτέρω διατήρησις τοῦ περιστατικοῦ τῆς διαβάσεως τοῦ ἐναγομένου ἀεροπόρου, ἐπηρεάζοντος αὐτήν, ἀποβαίνει ἄδικος καὶ ἐπομένως δὲν δικαιούται ὁ ἐναγόμενος νὰ διατηρῇ αὐτό.

Ὁ μὲν ἐνάγων ὀφείλει ν' ἀποδείξῃ τὴν ἰδιοκτησίαν του, ὁ δ' ἐναγόμενος ἀεροπόρος τὸ περιοριστικὸν αὐτοῦ δικαίωμα. Διὰ τῆς λέξεως **ἀεροπόρος ὡς ἐνάγων ἢ ἐναγόμενος** ἀνωτέρω ἐννοοῦμεν ἢ ἀεροπόρον ἰδιοκτήτην ἢ μὴ τοῦ ἀεροπλοίου νεμόμενον δι' ἑαυτὸν ἢ ἄλλον τινά, δι' ὃν νέμεται ὁ ἀεροπόρος· καὶ ταῦτα διότι, ὡς γνωστόν, δύναται ν' ἀποκτηθῇ νομῇ καὶ δι' ἀντιπροσώπου.

Θεωροῦμεν περὶ τὸν ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα ὅτι τῶν μέσων τούτων τῆς ὑπερασπίσεως, ὧν ἐμνήσθημεν ἀνωτέρω, δύναται νὰ κάμῃ χρῆσιν καὶ ὁλόκληρος κοινότης. Ἐπίσης, ἐὰν συμπέσῃ τὰ ἄνω προστατευτικὰ μέτρα νὰ ληφθῶσι παρὰ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ ἐδάφους εἰς τὰ μέρη ὅπου ἰσχύει, ὡς εἶδομεν, ὁ Ἰόνιος, Κρητικὸς καὶ Σαμιακὸς Κώδιξ, θεωροῦμεν περὶ τὸν νὰ προσθῶμεν ὅτι δικαιοῦνται εἰς παρέμβασιν ἐν τῇ κατὰ τοῦ ἀεροπόρου δίκῃ καὶ οἱ ἰδιοκτῆται τῶν ὁρόφων τῆς οἰκοδομῆς, ἐὰν δὲν ἠνώθησαν ἐν ἐνεργητικῇ ὁμοδικίᾳ μετὰ τοῦ

ἐνάγοντος κυρίου τοῦ ἐδάφους κατὰ τοῦ ἀεροπόρου, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν, ὡς ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω, ὅτι ἐπὶ τοῦ κενοῦ διαστήματος τοῦ ὑπάρχοντος ἄνωθεν τῆς οἰκοδομῆς διατελοῦσιν ἐν συνιδιοκτησίᾳ ιδιοκτήτης ἐδάφους καὶ ιδιοκτῆται τῶν ὁρόφων, ἐὰν δὲν ἔχη λεχθῇ τίποτε περὶ τῆς τύχης τοῦ κενοῦ διαστήματος ἐν τῇ ἀρχικῇ συμβάσει μεταξὺ τοῦ ιδιοκτήτου τοῦ ἐδάφους καὶ τῶν ιδιοκτητῶν τῶν ὁρόφων. Ἀνεξαρτήτως ὁμως τῶν μέσων τούτων τῆς ὑπερασπίσεως παρ' ἡμῖν πᾶς κύριος τοῦ κενοῦ διαστήματος δύναται νὰ ζητήσῃ καὶ τὴν παῦσιν καὶ αὐτῆς τῆς λειτουργίας τοῦ ἐγγὺς τυχὸν λειτουργοῦντος ἀεροδρομίου ἐξ ἀναλογίας τῶν διατάξεων τῶν πηγῶν L. 8 § 5 D. (8. 5) Ἀρμεν. B. δ. 71, καὶ ὡς ἀπαγορεύεται τῷ κυρίῳ γειτονικοῦ ἀκινήτου ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀεροδρομίου (hangar) ἢ ἐν αὐτῷ ἐγκατάστασις ἔργων ἐπιβλαβῶς ἐνεργούντων ἐπὶ τῶν παρακειμένων ιδιοκτησιῶν, ὅταν τὰ ἔργα ταῦτα καὶ ἢ ἐξ αὐτῶν ἐνόχλησις ὑπερβαίνωσι τὸ σύνηδες μέτρον (Νόμος ΔΚΓ' τῆς 25 Ἰανουαρίου 1912 ἀρθρ. 3 καὶ 6 περὶ ιδρύσεως ἐργοστασίων ἐνόχλητικῶν λόγῳ θορύβου ἢ ἄλλης αἰτίας καὶ Β. Δ. τῆς 3 Ἀπριλίου 1835) λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ὅτι τὰ ἀερόπλοια ἐκ τοῦ ἐγγὺς ἀεροδρομίου δύνανται νὰ διέλθωσι κατ' ἄλλην διεύθυνσιν πέραν τοῦ κτήματος, παρακολουθοῦντα ἐκ τοῦ ὕψους φέρ' εἰπεῖν τὴν ἐπὶ τοῦ κάτωθι ἐδάφους δημοσίαν εὐρεῖαν ὁδόν, ἣτις χρησιμεύει εἰς τὸ ἀεροδρόμιον, καὶ τοῦτο μέχρις ὅτου ἀνέλθῃ εἰς ὕψος τὸ ἀερόπλοιο τοσοῦτον ὥστε πᾶσα βλάβη διὰ τοῦ θορύβου τῆς ἔλικος λόγῳ τοῦ ὕψους εἶναι ἄνευ σημασίας πρὸς τὸν κύριον τοῦ κάτωθι ἐδάφους.

IV

*Βλάβη ἀπὸ ἀεροπλοίου.—Κτήσις δουλειῶν δι' ἀεροπλοίου.—
Κάρπωσης κενοῦ διαστήματος, ἥτοι θήρα δι' ἀεροπλοίου.*

Πλὴν ὅμως ὅλης τῆς ἀνωτέρω βλάβης, ἣν ἐνδέχεται νὰ ὑποστῇ ὁ κύριος τοῦ ἐδάφους, διατρέχει καὶ μεγαλείτερον κίνδυνον, τὸν κίνδυνον τοῦ περιορισμοῦ τῆς κυριότητος αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ κτήματός του (ἤγουν κενοῦ διαστήματος καὶ ἐδάφους) διὰ τῆς ἐνασκήσεως οἰονεὶ νομῆς καὶ ἀποκτήσεως δουλείας προσωπικῆς, ἐὰν πρόκειται ὑπὲρ ὠρισμένου ἀεροπόρου ἀεροποροῦντος ἄνωθεν τοῦ κτήματος, ἢ διὰ τῆς ἀποκτήσεως πραγματικῆς δουλείας, ἐὰν πρόκειται περὶ ὠφελείας παρακειμένου τῷ κτήματι τούτῳ ἀεροδρομίου ἢ ἄλλου κτήματος· καὶ τούτου λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ἀεροπλοΐας, ὡς εἶπομεν, ἀερόπλοιον ἀπὸ τῆς ἐκκινήσεως αὐτοῦ μέχρι τῆς ἀπογειώσεως διατρέχει ἀναλόγως τῆς δυνάμεως τῆς συσκευῆς του, (τοῦ *moteur*)· ἀπὸ τῆς ἀπογειώσεως δὲ μέχρι τῆς ἀνυψώσεως εἰς μικρὰν σχετικῶς ἀπόστασιν ἄνωθεν τοῦ ξένου κτήματος δεόν νὰ διατρέξῃ, ὡς εἶπομεν, κατὰ μέσον ὄρον 150—300 μέτρα· ἥτοι, διὰ ν' ἀνέλθῃ εἰς ὕψος τοσοῦτον ἄνωθεν τοῦ ξένου κτήματος, ὥστε νὰ μὴ ἐνοχλῇ τὸν ιδιοκτήτην, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἀμέσως ἀπὸ τῆς ἀπογειώσεως (ἐὰν εἶναι γειτονικόν), ἀλλὰ πρέπει πρῶτον νὰ διατρέξῃ 150—300 μέτρα.

Ἐὰν δ' ἦτο δυνατόν ν' ἀνέλθῃ τὸ ἀερόπλοιον ἄνωθεν τοῦ ξένου ἐδάφους εἰς ὕψος μέγα ἀμέσως ἀπὸ τῆς ἀπογειώσεως, ὥστε νὰ μὴ βλάβῃ τὸν κύριον τοῦ γειτονικοῦ κτήματος, τότε

βεβαίως τὸ θέμα μου θὰ εἶχεν ἀπλῶς θεωρητικὴν νομικὴν ἀξίαν ἐπὶ τῆς ιδιοκτησίας τοῦ ἄνωθι τοῦ τοιούτου κτήματος κενοῦ διαστήματος, οὐχὶ ὅμως καὶ πρακτικὴν, καθόσον κατ' οὐσίαν βλάβη ἐκ 2000 καὶ 3000 μέτρων ὕψους ἄνωθεν ἐνὸς κτήματος δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ πλην τῆς χύσεως ἐκ τοῦ ἀεροπλοίου βλαβερῶν οὐσιῶν, δι' αἷς χωροῦσι τὰ ἐξῆς προστατευτικὰ μέσα, πλην τῆς ἀγωγῆς τοῦ δόλου ἐὰν συντρέχῃ ⁽¹⁾· α') ἡ ἐκ τοῦ ἀκουῖ-
λίου νόμου ἀγωγή, ἐκτὸς ἐὰν δυνηθῇ ν' ἀποδείξῃ ὁ ἀεροπό-
ρος ὅτι ἐξ ἀνωτέρας βίας προέβη εἰς τὴν ἔκκριψιν ἢ ἔκχυσιν τῶν
βλαβερῶν οὐσιῶν ἐκ τοῦ ἀεροπλοίου του, π.χ. πρὸς σωτηρίαν
του (Vis major) Windscheid Ἐνοχ. § 457 σημ. 5^α. Εἰς τὴν
τελευταίαν ταύτην μάλιστα περίπτωσιν ἂν ἡ ἔκκριψις συνέκειτο
εἰς πράγματα χρήσιμα τῷ ἀεροπόρῳ· δύναται νὰ τὰ διεκδικήσῃ,
ἐὰν τὰ εὕρῃ κατόπιν, καθόσον ἐκρίψας αὐτὰ τοῦ ἀεροπλοίου δὲν
εἶχε κατὰ νοῦν νὰ τὰ θεωρήσῃ ἐγκαταλειφθέντα D. (14.2) L. 8.

β') Συντρέχει ἡ actio d'effusis et dejectis, ἀφοῦ ἡ τοιαύτη
ἀγωγή ἐγείρεται ἀδιαφόρως ἂν ἡ ἔκκριψις ἢ ἡ ἔκχυσις ἐγένετο
ἐξ οἰκίας, ἀμάξης ἢ πλοίου, ἄρα καὶ ἀεροπλοίου (Dernbourg
§ 134), ἀλλὰ διὰ νὰ ἐγερθῇ ἡ ἀγωγή αὕτη κατὰ τοῦ ἀεροπόρου
πλοιάρχου, προϊσταμένου τοῦ πλοίου, κατὰ τὴν διάταξιν D. (9.4)
L. 6 § 3 ὡς ὠφέλιμος, δεόν ἡ βλάβη ἐκ τῆς ἐκχύσεως ἢ ἐκρί-
ψεως νὰ ἐγένετο εἰς μέρος ὅπερ συχνάζεται, δὲν ἀπαλλάσσεται
δὲ ὁ ἀεροπόρος τῆς διὰ τῆς ἄνω ἀγωγῆς εὐθύνης, ἐὰν λόγῳ τοῦ
ὑπερβολικοῦ ὕψους, ἢ τῶν νεφῶν ἢ τῆς ὁμίχλης ἢ κάτωθι πό-
λις (ἥτις ὁλόκληρος δι' αὐτὸν εἶναι συγκαζόμενος τόπος) εἶναι
ἀόρατος, καθόσον αἱ ἐν τῷ ἀεροπλοίῳ μετεωρολογικαὶ συσκευαί

(1) D. (4. 3).

καὶ ὁ χάρις τῷ δεικνύουσιν ἐπακριβῶς πόθεν διέρχεται, ὁ δὲ ὑπολογισμὸς τῆς ταχύτητος τοῦ ἀεροπλοίου ἦν ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν διὰ τοῦ ταχυμέτρου συσχετιζόμενος πρὸς τὴν γνωστὴν αὐτῷ ταχύτητα τῶν ἐκχεομένων βλαβερῶν οὐσιῶν πρὸς τὸ κάτωθι αὐτοῦ διάστημα τὸν καθιστᾷ γνώστην τοῦ μέρους τῆς πτώσεως τῶν τοιούτου εἶδους οὐσιῶν. Τῆς εὐθύνης, προσεπικαλούμενοι εἰς δίκην, δύνανται ν' ἀπαλλαγῶσιν εἰς τὴν τελευταίαν ἄνω περίπτωσιν οἱ συνεπιβάται ἀποδεικνύοντες ἄγνοιαν τοῦ κάτωθι συχναζομένου τόπου, καὶ ἄγνοιαν ἀεροπορικῶν γνώσεων.

Πλὴν ὅμως τῶν ἀγωγῶν τούτων ὁ ὑποστὰς βλάβην εἰς οἷονδήποτε μέρος δύναται νὰ στραφῇ καὶ κατὰ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ ἀεροπλοίου (*exercitor navis*), ὅστις εὐθύνεται διὰ τὰ ἀδικήματα τοῦ πλοιάρχου (*Magister navis*) καὶ τῶν ναυτῶν τοῦ ἀεροπλοίου (Ἀρμεν. Β. ια', 5 D. (14. 1) L. 1 § 2. Καλλιγᾶ § 328 Ἐνοχ.), οὐχὶ ὅμως διὰ βλάβην ἀνωτέραν τῆς ἀξίας τοῦ πλοίου (Ἀρθρ. 216 Ἐμπ. Ν.). Καὶ ταῦτα δεδομένου ὅτι τὸ σημερινὸν ἀερόπλοιο θεωρεῖται πλοῖον, νομικῶς δ' ὡς τοιοῦτον θεωρεῖται ἀπὸ ὅλα τὰ ἔθνη, ῥυθμιζόμενον μὲ τοὺς ἰδίους εἰδικοὺς νόμους οἵτινες ἐφαρμόζονται εἰς τὰ ἐπὶ ὑγρᾷ ὁδοῦ πλοῖα (*Revue juridique internationale de la locomotion aerienne* Τεῦχος Φεβρουαρίου. 1916 σελ. 64. Paris).

Ἡ πρᾶξις δὲ τοῦ διοικοῦντος τὸ ἀερόπλοιο ἀεροπόρου δέον νὰ ἔχη σχέσιν μὲ τὴν διοίκησιν τοῦ ἀεροπλοίου, ὥστε νὰ ἐγερεθῇ κατὰ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ ἀεροπλοίου ἢ ἄνω ἀγωγή (Ῥάλλη Β'. § 666).

Ἐπίσης ὁ παθὼν κύριος τοῦ ἐδάφους δύναται νὰ ζητήσῃ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς προξηνηθείσης βλάβης διὰ τῆς παρακατασχέσεως τοῦ πεσόντος ἀεροπλοίου, ἐὰν ἤθελεν ἐπιφέρει τὴν

βλάβην ταύτην Vindscheid Ἐνοχ. § 461 D. (10, 4) L. 5 § 4. D. (39. 2) L. 9 § 3. D. (37. 9) L. 8.

Ἐὰν ὁμως δύνανται νὰ χωρήσωσι πάντα ταῦτα τὰ προστατευτικὰ μέσα εἰς τὸν παθόντα κατὰ τοῦ ἀεροποροῦντος εἰς ὕψος μέγα, δὲν δύναται ὁμως νὰ χωρήσῃ ἡ *actio negatoria* ἢ τὸ *inderdictum uti possidetis*, διότι μαθηματικῶς εἰς τοσοῦτον ὕψος χιλιάδων μέτρων τὸ ἀερόπλοιον δὲν συμπίπτει συνήθως μὲ τὴν αὐτὴν κάθετον τοῦ σημείου, ἐξ οὗ διακρίνεται, δυσκόλως δὲ δύναται καὶ ν' ἀποδειχθῇ ἐκ τοῦ ἐδάφους, ἐξ οὗ διακρίνεται, ἂν συμπίπτει ἐντὸς τοῦ κενοῦ διαστήματος ὅπερ ἀνήκει εἰς τὸ κάτωθι ἔδαφος. Ἀλλ' εἵπομεν ἀνωτέρω ὅτι προσβάλλεται καὶ τὸ δικαίωμα τῆς ιδιοκτησίας τοῦ ὑπεράνω τοῦ ἐδάφους κενοῦ διαστήματος, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὸν κύριον τοῦ κάτωθι ἐδάφους, διὰ τῆς τοιαύτης δ' ἐπὶ ἀλλοτρίου πράγματος διαβάσεως διὰ τοῦ ἀεροπλοίου δύναται ν' ἀποκτήσῃ ὁ ἀεροπόρος δουλείαν, ἐν ἣ περιπτώσει, ἐννοεῖται, ὡς λέγει καὶ ἡ διάταξις D. (43. 24) L. 22 § 4, ἡ ἐπὶ τοῦ κενοῦ ἄνωθεν διαστήματος νομὴ εἶναι ἀνεπίληπτος. Ἀλλὰ τίνος εἶδους δουλείαν δύναται ν' ἀποκτήσῃ ὁ ἀεροπόρος; Ἐνταῦθα βεβαίως θὰ διακρίνωμεν μὲ τίνος εἶδους ψυχὴν (*animus*) ἵπταται ὁ ἀεροπόρος διὰ τοῦ ἀεροπλοίου του, ἥγουν μὲ τίνος εἶδους προσόντα οἰονεὶ νομῆς (*juris quasi possessio*), ἥτοι πρὸς περιορισμὸν τῆς κυριότητος δι' ἀποκτήσεως δουλείας διαβάσεως, θέας, μὴ ὑψοῦν κ.λ.π. ἢ μὲ στοιχεῖα νομῆς (*corporis possessio*) πρὸς ἀπόκτησιν τῆς κυριότητος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, π. χ. πρὸς ἀποκλειστικὴν κυριότητα τοῦ ἐδάφους διὰ διαρκῆ προσγείωσιν καὶ ἀπογείωσιν.

Τοῦτο ἐξαρτᾶται ἀναλόγως τῶν πραγματικῶν ἐκάστοτε περιστατικῶν. Ἐπειδὴ ὁμως τὴν σήμερον ἡ μᾶλλον ἐνδεχομένη

περίπτωσις εἶναι ἢ τῆς ἀποκτήσεως δουλείας δι' ἀεροπλοίων ἃς λάβωμεν ὑπ' ὄψιν αὐτήν· ὁ ἀεροπόρος διαβαίνων διὰ τοῦ ἀεροπλοίου του ἐπὶ ὠρισμένον χρονικὸν διάστημα μὲ στοιχεῖα οἶονεῖ νομῆς καὶ ἀνεπιλήπτους πράξεις δύναται ν' ἀποκτήσῃ: 1) Προσωπικὴν δουλείαν πρὸς ὠφέλειαν ἑαυτοῦ καὶ μόνου, π. χ. πρὸς ἰδίαν ἐξάσκησιν εἰς τὴν ἀεροπλοΐαν πρὸς ταχυτέραν ἰδίαν του συγκοινωνίαν προσωπικὴν, ὁπότε θὰ ἔχωμεν δουλείαν χρήσεως τοῦ ἄνωθι τοῦ ἐδάφους κενοῦ· ἀλλ' ἐρωτᾶται δύναται νὰ ὑπάρξῃ τοιοῦτον δικαίωμα χρήσεως χωρὶς νὰ γίνηται χρῆσις τοῦ ἐδάφους, ἀφοῦ ἔδαφος καὶ κενὸν θεωρεῖται ὡς ἓν ὅλον; Φρονοῦμεν ὅτι δύναται νὰ ὑπάρξῃ, διότι ὁ νόμος ἀναφέρει μὲν τὰ προσόντα ἅτινα ἀπαιτοῦνται πρὸς ἀπόκτησιν τῆς δουλείας χρήσεως [Οἰκονομ. § 143 D. (7. 8)], καταλείπει ὅμως ἀόριστον τὴν θεραπείαν τῶν χρειῶν τοῦ χρησιούχου, αἵτινες ἀπαιτοῦνται, ποία δὲ εἶναι ἡ θεραπεία τῶν χρειῶν τοῦ ἀεροπόρου ἐπὶ τοῦ προκειμένου αὐτοῦ οὗτος ἐκανόνισεν, ἥγουν διὰ τῆς ἀπολαύσεως μόνον τοῦ ἄνωθι τοῦ ἐδάφους κενοῦ διαστήματος, οὐχὶ δὲ καὶ τοῦ ἐδάφους αὐτοῦ. 2) Δύναται ν' ἀποκτήσῃ ὁ ἀεροπόρος πραγματικὴν δουλείαν ὡςάκις ἢ διάβασις δι' ἀεροπλοίου γίνεται πρὸς ὠφέλειαν παρακειμένου κτήματος, π. χ. πρὸς μεταφορὰν λιπασμάτων εἰς γειτονικὸν κτῆμα διὰ Ζέππελιν περιλαμβάνοντος ἐντὸς αὐτοῦ 28.000 ὀκάδας περίπου· τότε ἔχομεν ἀγροτικὴν δουλείαν εὐρείας ὁδοῦ, ἐν ᾗ περιπτώσει δὲν ἐμποδισθῇ διὰ τῆς διαδικασίας, ἣν ἀνεφέραμεν ἄνωτέρω, ὁ ἀεροπόρος· θὰ εἶναι δὲ τόσον εὐρεῖα ἢ ὁδός, ὥστε, ὡς λέγει ἡ διάταξις D. (8. 3) L. 13 § 1, *πάντες οἱ βῶλοι τῆς γῆς νὰ ὀφείλωσιν αὐτήν* καὶ ἐνταῦθα προσθέτομεν ἡμεῖς καὶ τὸ ὑπε-

ράνω τῶν βώλων τούτων τῆς γῆς κενὸν διάστημα, ὅπερ εἶναι συστατικὸν αὐτῶν καὶ ἀποτελεῖ ἐν ὅλῳ μετὰ τῶν βώλων τῆς γῆς. Ἐὰν ὅμως τὸ ἀερόπλοιον ἀνήκη εἰς παρακείμενον ἀεροδρομῖον καὶ ἡ διάβασις γίνηται παρὰ διαφόρων ἀεροπόρων πρὸς ἐκμάθησιν, καὶ ἐκ τῆς ἐργασίας ταύτης ὠφελῆται τὸ κτῆμα τοῦ ἀεροδρομίου, τότε ἡ δουλεία συνιστᾶται μεθ' ὠρισμένον χρόνον ὑπὲρ τοῦ ἀεροδρομίου καὶ εἶναι πραγματικὴ δουλεία ἀπόψεως (*ne prospectui officiat*) χάριν ὠρισμένου ἀκινήτου δύναται δὲ ν' ἀπαγορεύσῃ εἰς τὸν ἰδιοκτήτην τοῦ δουλεύοντος κτήματος καὶ αὐτὴν τὴν φυτεῖαν ὑψικαρῆγων δένδρων, ἐὰν βλάπτωσι τὴν θέαν, κατὰ τὴν διάταξιν D. (8. 2) L. 12 § 2 L. 15, L. 16, L. 17, ἢ δύναται νὰ εἶναι δουλεία τοῦ μὴ ὑψοῦν (*servitus altius non tollendi*) τὴν οἰκοδομὴν ἄνωθεν τῆς ὁποίας διέρχεται τὸ ἀερόπλοιον κατὰ τὴν ἐνδεικτικὴν διάταξιν D. (8. 2) L. 12. Τὴν δουλείαν ταύτην ἐπίσης δύναται ν' ἀποκτήσῃ ὁ ἀεροπόρος, ἐὰν πρόκειται περὶ ὠφελείας παρακείμενου κτήματος (π. χ. διάβασις ὑπεράνω ἀλλοτρίου κτήματος πρὸς μεταφορὰν λιπασμάτων δι' ἄλλο γειτονικὸν κτῆμα τοῦ ἀεροπόρου). Ἀπαντα ὅμως τὰ εἶδη ταῦτα τῆς δουλείας, ἣν δύναται ν' ἀποκτήσῃ ὁ ἀεροπόρος, εἶναι ζήτημα πραγματικὸν ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ τῆς οὕτως εἰπεῖν ἱταμένης ψυχῆς νομῆς τοῦ ἀεροπόρου ἢ κυρίου τοῦ δεσπόζοντος κτήματος, καὶ δὲν δυνάμεθα ἐνταῦθα νὰ θέσωμεν κανόνα γενικὸν δι' ὠρισμένον εἶδος δουλείας· ἀλλὰ δεόν ν' ἀφεθῇ εἰς τὸν δικαστὴν νὰ κρίνῃ κατὰ τὰς περιστάσεις, αἵτινες, ὡς ἐρρήθη, θέλουσι παρουσιασθῇ.

Ἐνταῦθα δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν καὶ τὰ ἑξῆς. Ἐὰν ἀεροδρομῖον εἶναι οὕτω πως περιπεφραγμένον μὲ διάφορα

κτῆματα πέριξ ἀνήκοντα εἰς διαφόρους κυρίους, ὥστε στενή μὲν δίοδος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους πρὸς συγκοινωνίαν νὰ ὑπάρχῃ, ἐναέριος ὅμως ἐλευθερία διαβάσεως νὰ μὴ ὑπάρχῃ, διότι τὸ ἄνωθεν πέριξ τοῦ ἀεροδρομίου κενὸν διάστημα πλὴν τοῦ κενοῦ διαστήματος ἄνωθεν τῆς στενῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους διόδου τοῦ ἀεροδρομίου ἀνήκει εἰς ἄλλους ἰδιοκτῆτας, εἰς τὴν περίπτωσηιν αὐτὴν χορηγεῖται τῷ γειτονικῷ ἀεροδρομίῳ ἡ λεγομένη ἀναγκαία δίοδος, ἀντὶ ἀποζημιώσεως (ἄρθρ. 563 Ἰον. Κώδ.), εἶναι δ' ἀναγκαία διὰ τὸ ἀεροδρόμιον ἡ ὑπεράνω τοῦ κενοῦ δίοδος, διότι ἄνευ αὐτῆς δὲν ἐκπληροῦται ὁ σκοπὸς τοῦ ἀεροδρομίου. Ἡ ἀποζημιώσις δύναται νὰ παραγραφῇ, ὡς καὶ κατὰ τὰς ἐπὶ ἐδάφους ἰσχυρούσας διατάξεις τοῦ ἄρθρ. 566 τοῦ Ἰονίου Κώδικος καὶ τοῦ ἄρθρ. 685 τοῦ Γαλλ. Κώδικος.

Τὸ δεσπόζον κτῆμα ἢ ἀεροδρόμιον δύναται νὰ εἶναι εἰς ὅλας τὰς ἄνω περιπτώσεις τῶν κτηματικῶν δουλειῶν ἐκτισμένον (*praedium urbanum*) ἢ ἀγροτικὸν ἀκίνητον (*praedium rusticum*), ἀλλὰ δύναται ὅμως καὶ ὑπὲρ ἀεροδρομίου, ὅπερ μέλλει νὰ οἰκοδομηθῇ, ν' ἀποκτηθῇ δουλεία κατὰ τὰς διατάξεις τῶν πηγῶν D. (8. 2) L. 23 § 1.

Διὰ τὴν προστασίαν τῶν ἄνω δουλειῶν θεωροῦμεν περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ὡς ἀφ' ἑαυτοῦ ἐννοούμενον, ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ὁ ἀεροπόρος ἔχει τὴν *actio confessoria* προστατευτικὴν τῶν δουλειῶν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ἰδιοκτήτου τοῦ ἐδάφους διὰ πᾶσαν παρενόχλησιν· π. χ. ἐπὶ τοῦ ἄνω κενοῦ διαστήματος ὁ διερχόμενος ἀεροπόρος δύναται ἀναλόγως τῆς δουλείας νὰ ἐμποδίσῃ τὸν κύριον τοῦ ἐδάφους διὰ πᾶσαν ἐκπομπὴν καπνοῦ ἢ ἀερίου ἐκ τοῦ δουλεύοντος κτῆματος ἢ ἐπ' αὐτοῦ ἀνεγέρσεως κτιρίων ὑψηλῶν, ἢ ὑψηλῶν καπνοδόχων ἢ

ἐγκαταστάσεως ἐναερίου σιδηροδρόμου, μεταλλεύματος κλπ. ἅτινα ἔργα ἤθελον ἐμποδίσαι τὴν ἐλευθέραν χρῆσιν τοῦ κενοῦ διαστήματος κατὰ τὰς διατάξεις D. (7. 8) L. 23, 22 § 1 D. (8. 5) L. 10, 4, 3 D. (7. 6) L. 5, 1 Ἀρμεν. Β' δ. 71 καὶ 51 καὶ ἐν, γένει δύναται νὰ ἐμποδίσῃ τὸν κύριον τοῦ ἐδάφους κατὰ πάσης ἄλλης ἐνοχλήσεως, τοιαύτης ἣτις νὰ παρενοχλῇ τὴν χρῆσιν τοῦ κενοῦ διαστήματος ἢ καὶ ἐδάφους, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀπέκτησε δουλείαν ὁ ἀεροπόρος ὑψούμενος, π. χ., ὥς συνηθέστερον συμβῇσεται, ἐπὶ πτήσεως ἐκ τοῦ γειτονικοῦ τῷ δουλεύοντι κτήματι ἐδάφους εἰς μικρὰν ὑποχρεωτικὴν ἀπόστασιν μέχρι τῆς εἰς μεγάλη ὕψη ἀνυψώσεως.

Ἄλλ' ἐπὶ πόσον χρόνον δεόν νὰ γίνῃται χρῆσις τοῦ ἀλλοτρίου ὑπὸ τοῦ ἀέρος καταλαμβανομένου διαστήματος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα τῆς δεκαετίας μεταξὺ παρόντων ἢ εἰκοσαετίας μεταξὺ ἀπόντων, ὅπως μετὰ βεβαιότητος ἀποφανθῇ τις ὅτι ἀπεκτήθη δουλεία ;

Φρονοῦμεν ὅτι εἰς τὴν κρίσιν τοῦ δικαστοῦ ἐναπόκειται ἡ ἐξέτασις καὶ ἡ ἐκτίμησις τοῦ ἂν ἐξηκολούθησεν ἀσκουμένη παρὰ τοῦ ἀεροπόρου ἡ νομὴ δουλείας καθ' ἅπαντα τὸν πρὸς ἀπόκτησιν δουλείας ἀπαιτούμενον χρόνον [Windcheid § 213 σημ. 3 Vangerow § 351 Οἰκονομ. § 149 σημ. 21 καὶ τοὺς παρ' αὐτῷ], ὑπάρχει ὅμως καὶ γνώμη, ἐξ ἀναλογίας τῶν περὶ ἐδάφους διατάξεων, καθ' ἣν καὶ ἅπαξ τοῦλάχιστον τοῦ ἔτους ἄσκησις εἶναι ἀρκετή. Οἰκονομίδου § 149 Ἀστ.

Ἐπειδὴ δ' ἐνταῦθα ἐμνήσθημεν τῆς πλέον ἐνδεχομένης περιπτώσεως τῆς κτήσεως δουλείας χρήσεως διὰ παρελεύσεως δεκαετίας μεταξὺ παρόντων καὶ εἰκοσαετίας μεταξὺ ἀπόντων, τονίζομεν ἰδιαίτερος, ὅτι δουλεία χρήσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ

ἄνωθι αὐτοῦ κενοῦ διαστήματος δύναται ν' ἀποκτηθῇ διὰ τῆς παρελεύσεως τοῦ ἄνω χρόνου ἀναμφισβητήτως, ἀφοῦ οὐδεμία διάκρισις γίνεται ἐν ταῖς Πηγαῖς μεταξὺ προσωπικῶν καὶ πραγματικῶν δουλειῶν Οἰκονομ. 149 Ἐμπρ. Dernbourg § 252 Ἐμπρ. Vindscheid § 213 σημ. 10 καὶ ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ D. (39. 3) L. 1. 23 L. 2 D. (39. 3) L. 3 D. (43. 19) L. 5 § 3 καὶ D. (8. 6) L. 25, θεωροῦμεν δὲ περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ὅτι δύναται νὰ συσταθῇ δουλεία ἐπὶ κενοῦ διαστήματος οἷον εἰ συμβάσει καὶ συμβάσει κατὰ τὰς διατάξεις τῶν πηγῶν, μὲ τὴν ἐξῆς προσθήκην, ὅτι εἰς τὴν τελευταίαν περιπτώσιν, διὰ νὰ καταρτισθῇ συμβάσει ἀπόκτησις δουλείας κενοῦ διαστήματος, δεόν ἢ τοιαύτη σύμβασις συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρ. 48 τοῦ περὶ χαρτοσήμου νόμου ΑΧΚΕ' τοῦ 1888 ἐπὶ ποινῇ ἀκυρότητος νὰ γίνῃ ἐνώπιον συμβολαιογράφου, κατὰ δὲ τὸ ἄρθρον 1 τοῦ νόμου Τγ' τοῦ 1856 περὶ μεταγραφῶν νὰ μεταγραφῇ ἢ τοιαύτη σύμβασις εἰς τὰ οἰκεῖα βιβλία τῶν μεταγραφῶν τῆς περιφερείας τοῦ κτήματος εἰς ὃ ἀνήκει τὸ κενὸν διάστημα, ὅπερ ἐπίσης εἶναι νομικῶς ἀκίνητον, ὡς συστατικὸν τοῦ ἀκινήτου ἐδάφους· ἢ πώλησις τοῦ ἐδάφους θὰ μεταβιβάσῃ εἰς τὸν ἀγοραστὴν φυσικὰ καὶ τὸ βάρος τῆς δουλείας. Ἀλλὰ καὶ ἀντιθέτως ἐπὶ δεσπόμεντος ἀεροδρομίου κατὰ τὴν ἐνδεικτικὴν διάταξιν D. (8. 3) L. 36 ἢ πώλησις αὐτοῦ θὰ μεταβιβάσῃ αὐτοδικαίως καὶ εἰς τὸν ἐκάστοτε κύριον αὐτοῦ καὶ τὴν ἀναποσπάστως συνδεδεμένην μετὰ τοῦ τοιοῦτου δεσπόμεντος ἀεροδρομίου πραγματικὴν δουλείαν, καὶ ἂν ῥητὴ περὶ τούτου μνεῖα δὲν ἐγένετο.

Εἴπομεν ὅτι ὁ δι' ἀεροπλοίου διαβαίνων ὑπεράνω τοῦ ἄνωθεν τοῦ ἀλλοτρίου ἐδάφους κενοῦ διαστήματος δύναται ν' ἀποκτήσῃ δουλείαν χρήσεως, μὴ ὑψοῦν, θέας κλπ., διὰ τῆς τοιαύ-

της δ' ἀποκτήσεως δουλείας τῷ παρέχεται πλήρης χρησιμοποίησης τοῦ συστατικοῦ τοῦ ἐδάφους κενοῦ διαστήματος. Ἄν ὅμως τῷ παρέχεται ἡ χρησιμοποίησις τοῦ διαστήματος τούτου, δὲν τῷ παρέχεται ἡ κάρπωσις κατὰ τὴν διάταξιν τῶν πηγῶν D. (7. 8) L. 1 καὶ D. (7. 8) L. 2· ἡ κάρπωσις δ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου δύναται νὰ συνίσταται εἰς τὴν διὰ τοῦ ἀεροπλοίου δηλονότι θήραν ἀγρίων πτηνῶν, ἐχόντων ἐνδιαίτημα τὸ ἄνωθι τοῦ ἐδάφους κενὸν διάστημα, οὗ χρησιδεσπάζει ὁ χρησιούχος ἀεροπόρος, καθόσον κατὰ τὰς διατάξεις D. (7. 1) L. 9 § 5 L. 62 καὶ D. (22. 1) L. 26 πρόσδος τοῦ κτήματος εἶναι καὶ τὸ ἐκ θήρας προερχόμενον [ὅρα καὶ Brintz εἰς Dernbourg Ἐμπρ. § 203 ἐν τῇ σημ. 12], δύναται δ' ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ ἐδάφους νὰ στηρίξῃ ἀγωγὴν περὶ ἀποζημιώσεως κατὰ τοῦ αὐθαιρέτως θηρεύσαντος χρησιούχου ἀεροπόρου κατὰ τὴν ἐνδεικτικὴν διάταξιν D. (8. 3) L. 16, διότι ναὶ μὲν, ὥς ἐρρήθη, ἀπέκτησε δουλείαν προσωπικὴν χρήσεως τοῦ κενοῦ διαστήματος καὶ ἐδάφους, οὐχὶ ὅμως καὶ καρπώσεως τῆς προσόδου αὐτοῦ κατὰ τὰ ἄνω λεχθέντα. Ἐκτὸς ἐὰν ὁ διαβαίνων ἀεροπόρος τὴν διὰ τῆς ἀεροπλοΐας διάβασιν ἐκ τοῦ ἀλλοτριῦ κτήματος τὴν ἔχη καὶ ἐπὶ σκοπῷ κυνηγεσίας, ὅποτε ἀποκτᾷ πλέον δουλείαν ἐπικαρπίας ἐπὶ τοῦ ἄνωθεν κενοῦ, λαμβανομένου ὑπ' ὅψιν ὅτι δὲν χρῆται πλέον τῷ ἄνωθεν κενῷ, ἀλλὰ καὶ καρποῦται τῆς προσόδου αὐτοῦ (τῆς θήρας), ἐὰν δ' ὑπῆρξε διαφωνία συγγραφέων (Dernbourg § 203 Ἐμπρ.) ὅτι ἡ θήρα δὲν εἶναι καρπὸς διὰ τὴν θήραν ἐπὶ κενοῦ διαστήματος (μὴ περιέχοντος ἄλλον καρπὸν) δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ δευτέρα γνώμη ὅτι εἶναι καρπὸς αὐτοῦ κατὰ τὴν ῥητὴν διάταξιν D (22. 1) L. 26. Ὁ τοιοῦτος ὅμως ἀεροπόρος ὑποχρεοῦται ὅπως εἶναι ἐφωδιασμένος καὶ μὲ σχε-

τικήν ἄδειαν ὁπλοφορίας πρὸς θήραν κατὰ τὸν σχετικὸν νεαρὸν νόμον 286 τοῦ 1914 καὶ τὸ σχετικὸν πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτοῦ Βασ. Διάταγμα ἔχων καὶ τὰ σχετικὰ προσόντα πρὸς θήραν, ἥτοι καὶ ἡλικίαν τοῦλάχιστον 18 ἐτῶν.

Ἄλλ' ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἀγρίων τούτων πτηνῶν τοῦ κτήματος διὰ τὴν γίνῃ κύριος ὁ ἐπικαρπωτὴς ἀεροπόρος δέον ν' ἀποκτήσῃ τὴν νομὴν αὐτῶν· καὶ ἐὰν μὲν τὸ βληθὲν πτηνὸν διὰ πυροβόλου ὄπλου ὑπεράνω τοῦ ἀεροπλοίου ἔπεσεν ἐντὸς τοῦ ἀεροπλοίου, οὐδεμία ἀμφιβολία γεννᾶται, ὅτι γίνεται κύριος αὐτοῦ ὁ ἀεροπόρος, ἐὰν ὅμως δὲν συνέβῃ τὸ τοιοῦτον, δὲν γίνεται κύριος διὰ μόνης τῆς πληγῆς ἣν κατήνεγκεν εἰς τὰ πτηνά, κατὰ τὴν διάταξιν D. (41. 1) L. 1 καὶ L. 55 καὶ Εἰσηγήσεων 2,1· «Πολλὰ γὰρ ἐν τῷ μεταξὺ συμβῆναι δύναται ἅτινα οὐκ ἔα με τὸ εἰρημένον θηρᾶσαι ζῶον». Ἐπὶ τῶν ἄλλων ὅμως ἡμεροβίων ἑναερίων ζῶων τοῦ κτήματος, οἷον μελισσῶν, περιστερῶν, τῶν τελευταίων μάλιστα τούτων ἱπταμένων εἰς μέγα ὕψος ἄνωθεν τοῦ ἐδάφους, οὐδὲν δικαίωμα ἀποκτᾷ ὁ ἐπικαρπωτὴς ἀεροπόρος, διότι ἐπ' αὐτοῦ νομὴν καὶ κυριότητα ἔχει ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ κτήματος, ὡς λέγει ὁ Θεόφιλος· «περιστερὰ καὶ μέλισσαι ὡς καὶ τὰ ἄλλα τὰ εἰωθότα ἐπιστρέφειν, καὶ ἂν ἀπολυθῶσιν, ὑπὸ τὴν νομὴν ἡμῶν εἰσιν». (Θεοφ. Β. α').

Καὶ ἥδη πλησιάζων πρὸς τὸ τέρμα τοῦ ἑναερίου μου ἐπιστημονικοῦ πλοῦ, πρὸ τῆς προσγειώσεως τανύω ἀκόμη τὰς τεχνητάς μου πτέρυγας εἰς δοκιμαστικὸν στιγμιαῖον πλοῦν 6000 μέτρων ἄνωθεν τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους ἀνὰ τὴν ἄπειρον καὶ ἀκατανόητον ἀκόμη φύσιν καὶ σκέπτομαι ἂν ὁ ἀεροπόρος ἀπὸ τοιοῦτου ὕψους διαβαίνων δύναται νὰ γίνῃ κύριος μὲ τὰ προσόντα τῆς χρησικτησίας τοῦ ἀφανοῦς ἀπὸ ὕψους 6000 μέ-

τρων κάτωθι ἐδάφους. Ἄλλ' ἐὰν μὲν πρόκειται εἰς τὴν περιπτωσιν αὐτὴν νὰ γίνῃ κύριος διὰ τακτικῆς χρησικτησίας ὁ ἀεροπόρος, δὲν ἔχει νομὴν ἀνεπίληπτον κατὰ τὴν διάταξιν περὶ κενοῦ διαστήματος D. (43. 24), L. 22 § 4 ἀπαιτοῦσαν τοιαύτην, διότι διέρχεται βίᾳ καὶ λάθρᾳ εἰς τόσον μέγα ὕψος (vi καὶ clam), ἐκτὸς δὲ τούτου κάτωθεν τοῦ ἀεροποροῦντος εἰς τόσον ὕψος δὲν διακρίνεται ἔδαφος ὅπερ νὰ θέλῃ νὰ νέμῃται, ἀλλὰ κενὸν διάστημα. Ἐὰν δὲ πρόκειται νὰ γίνῃ κύριος δι' ἐκτάκτου χρησικτησίας ὁ ἀεροπόρος, πάλιν δὲν δύναται, διότι εἰς τόσον μεγάλη ὕψη ἢ ψυχὴ νομῆς τοῦ ἀεροπόρου (τὸ animus τῆς νομῆς) δὲν περιέχει τὴν θέλησιν νὰ περιλάβῃ τὸ πρᾶγμα (ἡγουν κενὸν διάστημα καὶ κάτωθι ἔδαφος) ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ τῶν σχέσεων καὶ ἀναφορῶν, ὥστε ν' ἀποκτήσῃ τὴν κυριότητα τοῦ ἐδάφους, ἀλλὰ μερικῶς τὸν περιορισμὸν τοῦ jus utendi τῆς κυριότητος εἰς μέγα ὕψος· πλὴν τούτου ὁ κύριος δὲν ἀπώλεσε τὴν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τοῦ κυρίου πράγματος φυσικὴν ἐξουσίαν, τὸ δὲ ἔδαφος περιλαμβάνει καὶ τὸ ἄνωθι κενόν.

Οἱ μνησθέντες ἐν ἀρχῇ Γερμανικὸς καὶ Ἑλβετικὸς Κῶδιξ, διὰ τῶν ἀρθρῶν 906 ὁ Γερμανικὸς καὶ 607 ὁ Ἑλβετικὸς, καθορίζοντων σαφῶς τοῦτο, ἀπαγορεύουσι τὴν ἀνάμειξιν τοῦ κυρίου τοῦ ἐδάφους εἰς τόσον μέγα ὕψος ὡς μὴ ὑπάρχοντος συμφέροντος εἰς τὸν κύριον τούτου τοῦ ἐδάφους.

V

Ἀεροπλοῖα καὶ Δίκαιον εἰς τὸ μέλλον.

Περαίνων, ἔντιμοι Κύριοι, τὴν ἀφ' ὑψηλοῦ δι' ὀλίγων, ὡς ἄνωτέρω, ἐπισκόπησιν τῆς ἐπιδράσεως τῆς ἀεροπλοΐας ἐπὶ τῶν μέχρ' αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, σχέσεων, προσγειοῦμαι

καὶ πάλιν πλησίον τοῦ ἱεροῦ τεμένους τῆς Θέμιδος ἀπὸ τοῦ ὁποίου πρὸ ὀλίγου ἀπεγειώθη, ἀτενίζων δὲ μετ' ἐλπίδων εἰς τὸ ἀναφανέν νεόν τοῦτο «Δίκαιον τοῦ ἀέρος» τονίζω ὅτι ἡ πτῆσις τῆς ἀνθρωπότητος πλὴν τῶν οὐσιωδῶν μεταρρυθμίσεων, ἃς θὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὸ δημόσιον τὸ ἀστικὸν καὶ ἐμπορικὸν δίκαιον, θὰ ἐπιφέρῃ καὶ εἰς τὸ δικονομικὸν τοιοῦτον πλὴν τῶν ἄλλων καὶ τὸν ἐξοβελισμόν τῶν ἄρθρων 195 καὶ 196 ὡς καὶ τῶν συναφῶν πρὸς τὰ ἄρθρα ταῦτα ἄλλων διατάξεων περὶ παρατάσεως προθεσμίας.

Τὸ ἀερόπλοιο, ὁ νέος αὐτὸς πτερωτὸς ἀγωγιάνης τοῦ ἐμπορικοῦ δικαίου τοῦ μέλλοντος, δὲν ἐπηρέασεν ἐπὶ τὰ χεῖρῶ τὸ Δίκαιον. Ἄν δὲ τὴν σήμερον ὡς γυνὴ προσήνεγκεν εἰς τὸν ἀκόρεστον θεὸν τοῦ πολέμου στυγνὴν θυσίαν, μὴ λησμονῶμεν ὅτι ὡς ἄλλος γερανός, φέρων ἐπὶ τῶν πτερύγων του τὰς αἰμορροοῦσας ἐκ βαρέων τραυμάτων χελιδόνας τοῦ ἀνθρωπίνου ἔαρος, μετέφερεν αὐτὰς μακρὰν τῆς σημερινῆς λαίλαπος, εἰς ἀσφαλῆ ἐδάφη, καὶ ἦλθε σπουδαῖος ἀρωγὸς τοῦ δικαίου τῆς αὐτοσυντηρήσεως τοῦ ἀτόμου.

Ἄν δὲ ἀκόμη τὸ ἀερόπλοιο ὑπῆρξεν εἰς τῶν συντελεστῶν τῆς σημερινῆς καταργήσεως τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν, ἃς ἐλπίζομεν ὅπως τοῦτο, ρυθμιστῆς τοῦ ἰδίου δικαίου ἐπὶ νέων ὑγιεστέρων βάσεων, ἐμφανισθῇ μετ' ὀλίγον φέρον, ὡς περισσευρὰ ἄγγελος, τὸν κλάδον τῆς ἐλαίας εἰς τὸν σημερινὸν κατακλυσμόν (¹).

(¹) Ἡ ἀνωτέρω ἀνακοίνωσις ἐγένετο διαρκοῦντος τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολέμου.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000005339

ΑΚΑΔΗΜΙΑ

ΑΘΗΝΩΝ

ΕΡΓΑ, ΜΕΛΕΤΑΙ, ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑΙ ΔΙΑΤΡΙΒΑΙ ΚΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΥΤΟΥ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΣ

- **Ερμηνεία τῶν νόμων περὶ φόρου οἰκοδομῶν**, ἔκδοσις 1905, σελ. 88. Συστηθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 130 ἐγκυκλ. τῇ 1908 τοῦ Ὑπουργ. τῶν Οἰκονομικῶν πρὸς τὰς οἰκονομικὰς Ἀρχὰς τοῦ Κράτους. Δρ. 2.
- **Ερμηνεία νόμου ΓΡΝΣ' περὶ φόρου οἰκοδομῶν**, ἔκδοσις 1906, σελ. 51. Δρ. 1.
- **Ερμηνεία νόμου ΒΧΗ' περὶ ἐξώδεως δυοτροποῦντων μισθωτῶν**, ἔκδοσις 1908. Δρ. 1.
- **Ἡ νέα φορολογία τῆς μεταλλικῆς δραχμῆς καὶ τὸ Σύνταγμα**, «Νέον Ἀστὺ» 10 Μαρτίου 1904.
- **Οἱ Ἐρμαφρόδιτοι καὶ ψευδερμαφρόδιτοι ἐν τῇ νομικῇ Ἐπιστάτῃ**, πρωτότυπος μελέτη, περὶ ἧς ἡ εἰς τὴν «Rivista Italiana per scienza Juridica» (Μάρτιος 1909) τοῦ Τουρίνου εὐμενὴς βιβλιογραφία τοῦ Giannino Ferrari, ἔκδοσις 1907. Δρ. 1.
- **Ὁ φωνογράφος ἐν τῷ Δικαίῳ**, πρωτότυπος ἀνακοίνωσις γενομένη ἐν τῷ νομικῷ τμήματι τοῦ Παρνασοῦ τῇ 10 Δεκεμβρίου 1911, ἡτοι περὶ τῶν συμβάσεων διὰ φωνογράφου.—Ἀποδείξεις διὰ φωνογράφου.—Ἀστικῶν καὶ ποινικῶν ἀδικημάτων διὰ φωνογράφου.—Ἐνώσεως κατὰ συνάφειαν τοῦ διὰ τῆς φωνῆς χαραχθέντος ἔργου καὶ τοῦ φωνογραφικοῦ δίσκου.—Περὶ φορολογίας τοῦ φωνογράφου καὶ περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ φωνογράφου ἐν τῷ Δικαίῳ (ἐδημοσιεύθη εἰς Ἐφ. Ἑλλ. καὶ Γαλλ. Νομ. τόμ. ΛΑ', σελ. 217).
- **Ἀπὸ τὰ τρωτὰ τῆς Πολ. Δικονομίας μας**, πρότασις πρὸς μεταρρυθμίσιν τοῦ ἔδαφ. 6ου τοῦ ἀρθρου 145 τῆς Πολ. Δικομ. φύλλ. «Δικαιοσύνης» 25 τοῦ 1906 (ἐφ' ἧς ὁ κατόπιν νόμος ΓΨΗΣ' τοῦ 1911).
- **Νομιμοποιήσις τέκνου διὰ Βαδ. Δ.**, ἐδημ. εἰς Ἐφ. Ἑλλ. καὶ Γαλλ. Νομολ. Μπαλάνου τόμ. ΚΖ, σελ. 247.
- **Περὶ μεταρρυθμίσεως τῆς ἐναδικήσεως τῶν ἐνδίκων μέδων ἐν πολιτικαῖς δίκαις**, ἐδημ. εἰς τόμ. Α', σελ. 379 τῆς Ἐφ. Ἑλλ. καὶ Γαλλ. Νομολογίας Μπαλάνου (1911). Ὑπεβλήθη εἰς τὸν Δικηγορ. Σύλλογον Ἀθηνῶν τὸν Μάιον 1910. Διεβιβάσθη εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 91 ἐγγράφου τοῦ 1910. Ἐγένετο νόμος τοῦ Κράτους τῇ 1914 ὑπ' ἀριθ. 194.
- **Περὶ τῆς εὐθύνης τοῦ Δημοδίου ἐκ τηλεγραφικῆς ἀνταποκρίσεως**, ἐδημοσιεύθη εἰς τόμον ΚΕ', σελ. 45 τῆς Ἐφ. τῆς Ἑλλ. καὶ Γαλλ. Νομολογίας Μπαλάνου.
- **Ἀπὸ τὰς ἀτελείας τῶν νόμων**, ἐδημοσιεύθη εἰς τόμον ΛΔ' τῆς Ἐφ. τῆς Ἑλλ. καὶ Γαλλικῆς Νομολογίας Μπαλάνου, σελ. 65.
- **Περὶ τῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐγγυήσεως τῶν δημοδίων ὑπολόγων**, ἐδημοσιεύθη εἰς Ἐφ. Ἑλλ. καὶ Γαλλ. Νομολογίας, φύλλ. 10, 11, 12 τοῦ 1906.
- **Περὶ τῶν κινδύνων τῆς ἰδιοκτησίας ἐξ οἰονεῖ τίτλων**, ἐδημοσιεύθη εἰς Ἐφ. Ἑλλ. καὶ Γαλλ. Νομολογίας, τόμ. ΛΔ', σελ. 278.
- **Ἐπιδρασίς τῆς ἀεροπλοΐας ἐπὶ τοῦ ἀστικοῦ Δικαίου**, πρωτότυπος ἀνακοίνωσις, γενομένη ἐν τῷ Δικηγορικῷ Συλλόγῳ Ἀθηνῶν τῇ 14 Μαρτίου 1916. Δρ. 1.

Ἐμῶνται ἀρετῆς